EXAMENSARBETE

Godtrosförvärv

Kan godtrosförvärv i sin nuvarande form tillämpas i digitala miljöer?

Aliya Azerli
Jasmin Mahmood

Rättsvetenskap, kandidat
2026

Luleå tekniska universitet
Institutionen för ekonomi, teknik, konst och samhälle

LULEÅ TEKNISKA UNIVERSITET

[Denna sida har avsiktligt lämnats tom]

Sammanfattning

Digitala tillgångar är en växande företeelse som aktualiserar ett flertal rättsliga frågeställningar. Kryptovalutor saknar fysisk form och utgör icke-fysiska tillgångar med betydande juridisk relevans. Ett förvärv av kryptovaluta kan ske från någon som saknar rätt att förfoga över tillgången. Uppsatsens syfte är att undersöka om reglerna om godtrosförvärv enligt lag (1986:796) om godtrosförvärv av lösöre kan tillämpas på digitala tillgångar samt hur de centrala rekvisiten besittning, god tro och överlåtelse påverkas i en digital kontext. Syftet uppfylls genom en rättsdogmatisk metod som innebär en analys av lagstiftning, förarbeten, praxis och doktrin för att utreda och fastställa gällande rätt. Utöver svensk rätt behandlas internationella instrument såsom UNIDROIT-principerna för digitala tillgångar och till viss del utvecklingen inom engelsk rätt. Resultatet av undersökningen visar att godtrosförvärvsreglerna i sin nuvarande form inte är tillämpliga på digitala tillgångar och att lagstiftningen är i behov av revidering för att möjliggöra ett fungerande omsättningsskydd.

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING ..... **I**

INNEHÅLLSFÖRTECKNING **2**

1. INLEDNING **1**

1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR 1
1.2 METOD OCH MATERIAL 2

2. GODTROSFÖRVÄRV I SVENSK RÄTT **3**

2.1 OM GODTROSFÖRVÄRVSLAGENS GRUNDER 3
2.2 REKVISIT FÖR GODTROSFÖRVÄRV 5
2.2.1 Överlåtelse *6*
2.2.2 Besittning *7*
2.2.3 God tro *8*

3. DIGITALA TILLGÅNGAR – DEFINITION, KLASSIFICERING OCH RÄTTSLIGA PROBLEM **11**

3.1 VAD ÄR DIGITALA TILLGÅNGAR 11
3.2 RÄTTSLIG KLASSIFICERING 11
3.3 DIGITALA TILLGÅNGARS AVVIKELSE FRÅN TRADITIONELLA EGENDOMSBEGREPP 13
3.3.1 Avsaknad av fysisk besittning *14*
3.3.2 Svårigheter att fastställa kontroll *14*

4. GODTROSFÖRVÄRV I DIGITAL MILJÖ **16**

4.1 PROBLEM KOPPLADE TILL REKVISITEN 17
4.1.1 Besittning i digital miljö *21*
4.2 RÄTTSLIGA HINDER 21
4.3 BEHOV AV NYA REGLER 23

5. DISKUSSION OCH SLUTSATS **24**

5.1 KAN GODTROSFÖRVÄRV TILLÄMPAS DIGITALT? 24
5.2 VILKA PROBLEM UPPSTÅR? 25
5.3 KAN KONTROLL ERSÄTTA BESITTNING I DIGITAL MILJÖ? 25
5.4 BEHÖVS LAGÄNDRINGAR? 26
5.5 SLUTSATS 27

KÄLLOR OCH LITTERATUR **29**

1. Inledning

Utvecklingen av digitala tillgångar har accelererat i takt med digitaliseringen av betalningsmarknaden. Nya typer av kryptotillgångar, såsom bitcoin, har funnits under en längre tid, men har främst använts i investeringssyfte snarare än som betalningsmedel. Under senare år har andra typer av kryptotillgångar, såsom stablecoins, fått ökat uppmärksamhet. Dessa är exempelvis konstruerade för att upprätthålla ett mer stabilt värde, ofta genom koppling till en nationell valuta, och används i stor utsträckning som betalningsmedel i digitala miljöer. Till skillnad från traditionella betalningsmedel förekommer dessa tillgångar på tekniska infrastrukturer som skiljer sig från den etablerade finansiella infrastrukturen. Därtill har etablerade aktörer på betalningsmarknaden utvecklat egna stablecoins med inriktning mot användning för vardagliga betalningar och bidrar på sikt till en bredare spridning av sådana tillgångar.[1]

Införandet av nya digitala betalningsmedel har aktualiserat ett flertal rättsliga frågeställningar. I internationella analyser har det särskilt påtalats behovet av domstolsprövning gällande främst obligationsrättsliga och sakrättsliga frågor. Rättsvetenskapliga forskning på området finns huvudsakligen internationellt, medan den svenska forskning fortfarande är begränsad.[2]

Digitala tillgångar saknar fysisk form och utgör icke fysiska tillgångar, något som har relevans juridiskt.[3] Frågan om digitala tillgångar kan vara föremål för godtrosförvärv är inte självklar. De regler som omfattar godtrosförvärv av lösöre är utformade med fysiska tillgångar i åtanke, och det är oklart i vilken utsträckning dessa regler är tillämpliga på tillgångar som saknar fysisk form. För att godtrosförvärv ska anses föreligga uppställs vissa rekvisit, att förvärvaren var i god tro vid förvärvet samt att överlåtaren hade egendomen i sin besittning. Besittningsbegreppet är emellertid svårt att tillämpa på digitala tillgångar, eftersom dessa inte kan innehas på samma sätt som fysiska föremål. Prövningen av huruvida digitala tillgångar omfattas av reglerna om godtrosförvärv är av rättslig betydelse för såväl köpare som säljare på den digitala marknaden. Ett klarläggande av rättsläget är därför av vikt för att säkerställa en förutsebar och rättvis rättstillämpning. I uppsatsen analyseras relevanta bestämmelser och rättsfall rörande godtrosförvärv i syfte att undersöka hur reglerna förhåller sig till digitala tillgångar.

1.1 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att undersöka om reglerna om godtrosförvärv enligt svensk rätt, särskilt lag (1986:796) om godtrosförvärv av lösöre (godtrosförvärvslagen), kan tillämpas på digitala tillgångar. Fokus ligger på kryptotillgångar, särskilt kryptovalutor, mot bakgrund av deras ökade betydelse vid digitala transaktioner. Vidare syftar uppsatsen till att analysera hur de centrala rekvisiten för godtrosförvärv, överlåtelse, besittning, god tro påverkas i en digital kontext samt identifiera eventuella rättsliga hinder och behov av lagändringar.

Följande frågeställningar beaktas:

- Vilka rättsliga problem uppstår när rekvisiten besittning, god tro och överlåtelse tillämpas i digitala miljöer?
- Hur påverkar digitala tillgångars egenskaper tillämpningen av godtrosförvärvsreglerna?
- Krävs lagändringar för att möjliggöra godtrosförvärv av digitala tillgångar?

[1] Sveriges Riksbank, Betalningsrapport 2024, s. 25–26.
[2] Elgebrant, ” *Forskningsrapport om juridiska aspekter av digitala valutor: En förmögenhetsrättslig studie*”, Betalningsutredningen (2022), s. 170.
[3] Elgebrant, *Forskningsrapport*, s. 178.

1.2 Metod och material

För att uppnå syftet och besvara frågeställningarna används den rättsdogmatiska metoden. Denna metod innebär att framställningen tar sin utgångspunkt i en analys av de vedertagna rättskällorna lag, förarbeten, rättspraxis och doktrin, i syfte att fastställa gällande rätt.[4] Metoden används för att analysera hur de befintliga reglerna kan tillämpas på digitala tillgångar. I viss utsträckning används ett jämförande perspektiv, där internationella instrument och utländsk rätt (engelsk rätt) beaktas för att belysa rättsliga problem och möjliga utvecklingslinjer. Framställningen utgår från lag (1986:796) om godtrosförvärv av lösöre (GFL), kompletterad med relevanta förarbeten, rättspraxis och doktrin. Rättsvetenskaplig litteratur och rättspraxis är begränsad, varför Elgebrants arbeten har tillmätts särskild betydelse i framställningen.

I uppsatsen har ChatGPT (version GPT-5.2) använts som stöd för disposition samt för språklig granskning. Innehållet är utformat självständigt och författarna ansvarar för innehållet. Ingen konfidentiell information har delats med ChatGPT.

[4] Kleineman, ”Rättsdogmatisk metod” i Nääv och Zamboni (red.), *Juridisk metodlära*, 2025, s. 25.

2. Godtrosförvärv i svensk rätt

2.1 Om godtrosförvärvslagens grunder

Äganderätt till egendom övergår som huvudregel genom så kallade derivativa fång, såsom köp, byte och gåva, vilka bygger på frivilliga överlåtelser mellan parter. Inom dessa förvärvssätt grundas förvärvarens rätt på överlåtarens äganderätt. Mot denna bakgrund utgör godtrosförvärv ett undantag, då äganderätt i vissa fall kan uppkomma för förvärvaren trots att överlåtaren saknat rätt att förfoga över egendomen.[5]

I svensk rätt aktualiseras godtrosförvärv i situationer där en person förvärvar egendom från någon som saknar rätt att förfoga över den. Regleringen innebär att en förvärvare, under vissa förutsättningar, kan erhålla äganderätt till egendomen trots att överlåtaren inte varit behörig att överlåta den. Denna rättsföljd grundas i den så kallade exstinktionsprincipen. Det innebär att den ursprungliga ägarens rätt till egendomen kan utsläckas till förmån för förvärvaren. Som ett illustrativt exempel kan följande anföras. Anta att person A är rättmätig ägare till en viss egendom och lånar ut denna till person B. Person B saknar rätt att sälja egendomen men överlåter den ändå till person C. Om C vid förvärvet varken insåg eller borde ha insett att B saknade rätt att förfoga över egendomen, kan C anses ha gjort ett godtrosförvärv och erhålla äganderätt till egendomen trots att A är den ursprunglige ägaren.[6]

Den centrala problematiken vid godtrosförvärv består i en intresseavvägning mellan skyddet för den ursprunglige ägaren och intresset av en fungerande och tillförlitlig omsättning. För att ett godtrosförvärv ska anses föreligga krävs att förvärvaren var i god tro vid tidpunkten för förvärvet, vilket bedöms med beaktande av samtliga omständigheter i det enskilda fallet, såsom egendomens beskaffenhet och de förhållanden under vilka egendomen erbjudits. Trots att exstinktionsprincipen innebär ett starkt skydd för den godtroende förvärvaren är skyddet för den ursprunglige ägaren inte fullständigt åsidosatt. I vissa fall har den tidigare ägaren möjlighet att återfå egendomen genom att erlägga lösen motsvarande vad förvärvaren har betalat. Därutöver finns undantag från möjlighet till godtrosförvärv, exempelvis vid förvärv av stöldgods, där den ursprunglige ägarens rätt som huvudregel består.[7]

Regleringen i godtrosförvärvslagen tar sikte på sådana situationer där överlåtaren inte är ägare eller annars saknar behörighet att förfoga över egendomen, exempelvis obehörigt förfogande eller överskridande av fullmakt.[8] Begreppet lösöre är mindre omfattande än lös egendom och avser egendom såsom bilar, cyklar och andra kapitalvaror, och omfattar således en snävare kategori än lös egendom i allmänhet.[9] Lös egendom kan innefatta exempelvis byggnadsmaterial, hela byggnader eller diverse lösa föremål.[10]

För att godtrosförvärv ska komma i fråga uppställs vissa grundläggande förutsättningar. I första hand krävs att överlåtaren har egendomen i sin besittning. I andra hand måste förvärvaren erhålla besittning till egendomen. Detta sker i regel genom tradition. I vissa fall kan tradition ersättas av denuntiation, exempelvis när egendomen finns hos tredjeman. Slutligen krävs att förvärvaren är i god tro vid tidpunkten för besittningstagandet.[11] Den goda tron har både en

[5] Millqvist, *Sakrättens grunder*. (Norstedts Juridik, 2025), s. 32–33.
[6] Millqvist, *Sakrättens grunde*, s. 78–79.
[7] Millqvist, *Sakrättens grunder*, s. 78–79.
[8] Zetterström Stefan, *Sakrättens fyra huvudfall*, 7 upplagan (Lustus Förlag, 2025) s. 22–23.
[9] Zetterström, *Sakrättens fyra huvudfall*, 2025, s. 23.
[10] Millqvist, *Sakrättens grunder*. (Norstedts Juridik, 2018), s. 34.
[11] Zetterström, *Sakrättens fyra huvudfall*, 2025, s. 23–24.

subjektiv och objektiv dimension. Den subjektiva sidan avser förvärvarens faktiska insikt om överlåtarens bristande förfoganderätt, medan den objektiva sidan tar sikte på vad förvärvaren borde ha insett med hänsyn till omständigheterna. Bevisbördan är här uppdelad att den ursprunglige ägaren måste visa att förvärvaren varit i faktisk ond tro, medan förvärvaren har att göra sannolikt att han eller hon inte borde ha misstänkt att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen.[12] Ett centralt inslag i bedömningen är den undersökningsplikt som åvilar förvärvaren. Den plikten innebär att förvärvaren måste vidta åtgärder för att kontrollera dels överlåtarens rätt att förfoga över egendomen, dels egendomens identitet. Undersökningspliktens omfattning är beroende av omständigheterna i det enskilda fallet. Om en brist inte är möjligt att upptäcka, kan godtrosförvärv föreligga även utan faktisk undersökning, förutsatt att förvärvaren inte haft anledning att misstänka något.[13]

Bedömningen av undersökningspliktens omfattning påverkas av flera faktorer. Särskild aktsamhet krävs vid förvärv av egendom som är av högt värde, stöldbegärlig eller typiskt sett förekommer i kreditförhållanden med äganderättsförbehåll eller leasing. Omständigheterna kring överlåtelse, såsom ett ovanligt lågt pris eller säljarens identitet, kan ge anledning till fördjupade kontroller. Vidare gäller att näringsidkare normalt sett har en mer långtgående undersökningsplikt än en privatperson.[14] I vissa situationer reduceras undersökningsplikten, exempelvis när förvärv sker från en etablerad och auktoriserad näringsidkare. Däremot kvarstår ett betydande kontrollkrav vid köp från privatpersoner eller från personer vars behörighet framstår som oklar. Särskild försiktighet bör också iakttas när egendomen överlåts av någon som uppger sig företräda annan, såsom vid dödsbon eller juridiska personer, där det kan krävas att förvärvaren kontrollerar behörighetshandlingar.[15]

Undersökningsplikten behandlas i NJA 1996 s. 607. Målet handlar om en dödsbodelägare som utan behörighet sålde en bil tillhörande dödsboet, som efter kort tid såldes vidare till en bilförsäljare. Bilförsäljaren kontaktade dödsbodelägaren och fick uppgiften att hon agerat på uppdrag av övriga delägare, men undersökte aldrig hennes faktiska behörighet att företräda dödsboet[16] Högsta domstolen framhåller att säljarens korta innehavstid gav särskild anledning att granska förvärvet närmare, och att när egendomen visade sig härröra från ett dödsbo borde bolaget ha försäkrat sig om dödsbodelägaren verkligen var behörig att företräda övriga delägare. Underlåtenhet att vidta sådana åtgärder medför att god tro inte ansågs föreligga enligt 3 § lagen (1986:796) om godtrosförvärv av lösöre, vilket bekräftar att undersökningsplikten i vissa fall måste utsträckas till tidigare led i förvärvskedjan[17]

En rättsföljd av ett godtrosförvärv är att förvärvaren erhåller full äganderätt till egendomen. Om förvärvaren därefter överlåter egendomen vidare, påverkas inte giltigheten av det efterföljande förvärvet av att den nye förvärvaren har kännedom om tidigare brister i överlåtarens rätt, exempelvis att egendomen i ett tidigare led förvärvats genom avbetalning med ägarförbehåll utan att vara slutbetald. Det senare förvärvet är således giltigt trots sådan kännedom.[18]

[12] Zetterström, *Sakrättens fyra huvudfall*, 2025, s. 25.
[13] Zetterström, *Sakrättens fyra huvudfall*, 2025, s. 26.
[14] Zetterström, *Sakrättens fyra huvudfall*, 2025, s. 26–27.
[15] Zetterström, *Sakrättens fyra huvudfall*, 2025, s. 27.
[16] NJA 1996 s. 607, s. 607–609.
[17] NJA 1996 s. 607, s. 611–612.

[18] Millqvist, *Sakrättens grunder*, s. 84.

2.2 Rekvisit för godtrosförvärv

För att godtrosförvärvslagen ska vara tillämplig krävs att överlåtaren saknar rätt att råda över egendomen, enligt 1 §.[19] Lagrummet lyder: ”Denna lag gäller förvärv i god tro av rätt till lösöre”. Lagens räckvidd är alltså begränsad till lösöre, det vill säga fysiska, rörliga saker såsom varor eller andra materiella objekt. Om det i stället rör sig om annan form av lös egendom, aktualiseras normalt andra bestämmelser.[20] För att reglerna om godtrosförvärv ska bli tillämpliga krävs att egendomen övergår genom en konkret överlåtelse, såsom vid köp, byte eller gåva. Det innebär att den som faktiskt förfogar över egendomen aktivt måste överlåta den till någon annan.[21] Däremot kan ett godtrosförvärv inte uppkomma genom universella fång, till exempel arv eller testamente, utan förutsätter ett så kallat singularfång.[22]

Bestämmelsen i 2 § anger rekvisiten för godtrosförvärv och lyder:

> Har någon förvärvat lösöre genom *överlåtelse* från någon annan som hade egendomen i sin *besittning* men varken var ägare till den eller behörig att förfoga över den på det sätt som skett, får förvärvaren äganderätt till egendomen, om han har fått den i sin besittning och var i *god tro*.
>
> En förvärvare skall anses ha varit i *god tro* endast om det är sannolikt att egendomens beskaffenhet, de förhållanden under vilka den utbjöds och omständigheterna i övrigt var sådana att han inte borde ha misstänkt att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen. (vår kursivering)

Enligt första stycket i bestämmelsen förutsätts det att säljaren varken innehar äganderätt till föremålet eller har rätt att disponera över det. Bestämmelsen tar således sikte på situationer där överlåtaren saknar behörighet, antingen därför att denne inte är ägare eller saknar rätt att företräda ägaren.[23] Det omfattar inte bara situationer där någon obehörigen uppträder som ägare, utan även fall där överlåtaren ger sken av att ha rätt att handla för någon annans räkning. Det kan till exempel röra sig om påstådd fullmakt, en viss ställning som företrädare eller annan form av representation som påstås ge rätt att överlåta egendomen, trots att sådan behörighet i själva verket saknas. När en överlåtelse sker trots att överlåtaren saknar nödvändig behörighet eller agerar utanför dess gränser, är det bestämmelserna i godtrosförvärvslagen som får avgöra om förvärvaren ändå kan tillerkännas rätt till egendomen.[24]

Ett grundläggande villkor för godtrosförvärv är att besittningen faktiskt övergår i samband med överlåtelsen och denna övergång kallas för tradition.[25] Det innebär att förvärvaren måste få kontroll över egendomen, samtidigt som överlåtaren haft den i sin besittning vid överlåtelseögonblicket. Normalt avses ett direkt, fysiskt innehav av saken.[26] Kravet på besittning kan dock uppfyllas även i situationer där egendomen inte fysiskt överlämnas, exempelvis om den finns hos en tredje part.[27] I sådana fall kan det vara tillräckligt att denne

[19] Millqvist, *Sakrättens grunder*, s. 82.
[20] Millqvist, *Sakrättens grunder*, s. 81.
[21] Prop. 1985/86:123, *Om godtrosförvärv av lösöre*, s. 19.
[22] Millqvist, *Sakrättens grunder*, s. 81.
[23] Prop. 1985/86:123, s. 18.
[24] Millqvist, *Sakrättens grunder*, s. 82.
[25] Prop. 1985/86:123, s. 20.
[26] Millqvist, *Sakrättens grunder*, s. 81.
[27] Prop. 1985/86:123, s. 19.

underrättas om ägarbytet, vilket då ersätter ett faktiskt övertagande från förvärvarens sida.[28] Enbart formella åtgärder är däremot inte tillräckliga. Att registrera köpet enligt reglerna i den så kallade lösöreköpslagen utgör inte ett godtagbart alternativ till besittningsövergång och uppfyller därför inte lagens krav för att ett godtrosförvärv ska anses föreligga.[29] 2 § innebär att möjligheten till exstinktiva godtrosförvärv är begränsad till vissa särskilda situationer. I paragrafens andra stycke behandlas frågan om god tro och det anges vilka krav som måste vara uppfyllda för att förvärvaren ska anses haft ett sådant tillstånd. De mer grundläggande, yttre förutsättningarna för att överhuvudtaget kunna åberopa ett godtrosförvärv återfinns däremot i första stycket.[30] Avgörande är emellertid om förvärvaren var i god tro och framgår av 2 §, vilket redovisas närmare under 2.1.3.[31]

I det följande utvecklas vad som krävs för att villkoren för godtrosförvärv ska vara uppfyllda.

2.2.1 Överlåtelse

För att ett godtrosförvärv ska kunna uppkomma krävs att egendomen har övergått genom en överlåtelse. Med detta avses rättshandlingar såsom köp, byte eller gåva, vilket innebär att även benefika förvärv kan omfattas. Däremot faller situationer där egendomen övergår genom universella fång utanför tillämpningsområdet, exempelvis arv eller testamente. Samtidigt hindrar detta inte att en person som fått egendom, exempelvis arv, kan stödja sin rätt på att den tidigare ägaren en gång i tiden förvärvat egendomen i god tro.[32]

Det finns inte så många rättsfall som specifikt prövar överlåtelserekvisitet eftersom det sällan är tvistigt. NJA 1996 s. 607 är det mest uppenbara fallet gällande överlåtelse. En delägare i ett dödsbo överlät obehörigen en bil som tillhörde dödsboet. Fallet belyser gränsdragningen mellan singulärfång (överlåtelse) och universalfång, samt frågan om behörighet att företräda övriga dödsbodelägare. En dödsbodelägare saknade behörighet att på egen hand överlåta en bil som ingick i dödsboet, men genomförde ändå en försäljning. Den som förvärvade bilen sålde den vidare till en bilförsäljare kort tid därefter.[33] Bilförsäljaren underlät att kontrollera om den ursprunglige överlåtaren hade rätt att företräda samtliga dödsbodelägare, trots att den korta innehavstiden borde ha väckt misstanke. Domstolen fann därför att förutsättningarna för god tro inte var uppfyllda.[34]

NJA 1982 s. 312 är också relevant. Frågan i rättsfallet var om en privatperson hade gjort ett godtrosförvärv av en begagnad bil som köpts av en annan privatperson. Säljaren hade förvärvat bilen med ett äganderättsförbehåll och saknade på så vis rätt att överlåta den innan full betalning erlagts. Trots detta sålde han bilen vidare.[35] Fallet bekräftar att ett köp mellan privatpersoner utgör en sådan överlåtelse som kan ligga till grund för ett godtrosförvärv enligt godtrosförvärvslagen, men att frågan om huruvida förvärvet faktiskt är skyddat ytterst avgörs av om förvärvaren iakttagit tillräcklig aktsamhet vid förvärvet.[36]

[28] Millqvist, *Sakrättens grunder*, s. 81.
[29] Millqvist, *Sakrättens grunder*, s. 81.
[30] Millqvist, *Sakrättens grunder*, s. 81.
[31] Prop. 1985/86:123, s. 20.
[32] Prop. 1985/86:123, s. 19.
[33] NJA 1996 s. 607–609.
[34] NJA 1996 s. 612.
[35] NJA 1982 s. 312–313.
[36] NJA 1982 s. 313–315.

Även NJA 1988 s. 243 visar att ett köp mellan två privatpersoner utgör en sådan överlåtelse som omfattas av godtrosförvärvslagen. Fallet handlar om en person som sålde en segelbåt vidare till en privatperson trots att han enbart hade den i sin besittning genom hyresavtal och således saknade rätt att överlåta den.[37] Fallet bekräftar att överlåtelserekvisitet på så sätt kan vara uppfyllt även när överlåtaren saknar äganderätt till egendomen. Det avgörande är inte om överlåtaren faktiskt hade rätt att sälja, utan att en rättshandling i form av köp har ägt rum. Det är just i sådana situationer som frågan om godtrosförvärv aktualiseras.[38]

2.2.2 Besittning

Lagens tillämpning är som sagt begränsad till de fall där den som överlåter egendomen saknar befogenhet att råda över den.[39] För att ett godtrosförvärv ska komma i fråga krävs således att överlåtaren hade kontroll över egendomen när överlåtelsen skedde. Anledningen till detta är att ett sådant innehav i allmänhet framstår som en legitimation att förfoga över saken, vilket omgivningen normalt har fog att förlita sig på. Det är emellertid inte nödvändigt att överlåtaren själv fysiskt håller i egendomen.[40] Även så kallad indirekt besittning kan vara tillräcklig för att besittningskravet ska anses vara uppfyllt, till exempel när egendomen finns hos tredje man, förutsatt att överlåtaren fortfarande har en rättslig relevant kontroll över den.[41] I en sådan situation kan besittningen anses övergå till förvärvaren genom att tredje part informeras om överlåtelsen, vilket ersätter ett faktiskt överlämnande. Enligt allmänna rättsgrundsatser krävs det dock att den som faktiskt innehar egendomen, det vill säga den som har den i sin besittning, uppfyller kravet på god tro för att ett godtrosförvärv ska kunna uppstå.[42]

Det saknar självständig betydelse för bedömningen hur överlåtaren ursprungligen fick kontroll över egendomen. Innehavet kan exempelvis grunda sig på ett avtalsförhållande, såsom lån eller hyra, eller på att personen haft egendomen för förvaring eller liknande. Även föremål som åtkommits genom exempelvis stöld och rån kan omfattas, under förutsättning att övriga villkor för godtrosförvärv är uppfyllda. I de fall där överlåtarens innehav kan härledas till en rättshandling som saknar giltighet kan lagens regler få betydelse. Det innebär att tidigare fel i förvärvskedjan inte i sig hindrar att bestämmelserna tillämpas. Exempelvis kan det röra sig om situationer där egendomen har förvärvats från en omyndig.[43]

I NJA 2009 s. 889 prövade Högsta domstolen frågan om godtrosförvärv av en motorcykel som olovligen hade sålts av en anställd hos en Harley-Davidsonåterförsäljare. Köparen hade förvärvat motorcykeln genom ett etablerat företag och hämtat ut den i butikens lokaler utan att något verkade misstänkt. I rättsfallet behandlade Högsta domstolen besittningskravet i 2 § första stycket godtrosförvärvslagen. Domen visar att begreppet "besittning" kan ha olika innebörd beroende på om det gäller den som överlåter eller den som förvärvar. I målet hade säljaren endast indirekt kontroll över en motorcykel, eftersom den fysiska hanteringen skedde av en återförsäljare som agerade för säljarens räkning gentemot köparen. Köparen fick däremot omedelbar och fysisk kontroll över motorcykeln.[44] Högsta domstolen kom fram till att besittningskravet i 2 § första stycket godtrosförvärvslagen var uppfyllt i det aktuella fallet. Domstolen betonade att huvudsyftet med besittningskravet är att säkerställa att de yttre

[37] NJA 1988 s. 243–244.
[38] NJA 1988 s. 247–248.
[39] NJA 2009 s. 889.
[40] Prop. 1985/86:123, s. 19.
[41] Millqvist, *Sakrättens grunder*, s. 81.
[42] Prop. 1985/86:123, s. 19.
[43] Prop. 1985/86:123, s. 19.
[44] NJA 2009 s 889.

omständigheterna objektivt ger intryck av att överlåtaren har rätt att disponera egendomen. Besittningen fungerar som en form av rättslig legitimering för förvärvaren.[45]

2.2.3 God tro

Förvärvarens goda tro är avgörande för att ett godtrosförvärv ska erkännas. Vad som omfattas av god tro framgår av 2 §. Att avgöra om en förvärvare handlat i god tro vid förvärvet innebär en prövning som i teorin består av två steg och kan vara relativt komplex. Det är inte enbart förvärvarens faktiska kännedom om eventuella brister i överlåtarens rätt som är avgörande, utan även i vilken utsträckning förvärvaren haft möjlighet att upptäcka sådana förhållanden. Bedömningen av om en förvärvare varit i god tro bygger i grunden på en rättslig helhetsprövning av de faktiska förhållandena vid tidpunkten för förvärvet. Här ska god tro inte förväxlas med att vara godtrogen. Utgångspunkten är att köparen besitter en normal omdömesförmåga och kan uppmärksamma och reagera på förhållanden som typiskt sett ger anledning att misstänka brister i överlåtarens rätt.[46] Även om förvärvaren inte var medveten om att överlåtaren saknade förfoganderätt, kan det ändå finnas situationer där han inte anses ha handlat i god tro. Det krävs nämligen att förvärvaren utövar en rimlig grad av försiktighet och noggrant kontrollerar om överlåtaren verkligen har rätt att disponera egendomen.[47]

För att en förvärvare ska anses vara i god tro krävs att hen inte borde ha förstått att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen. Om förvärvaren däremot var medveten om överlåtarens bristande rätt att disponera godset, kan hen aldrig anses handla i god tro. Bedömningen grundas på egendomens karaktär, de omständigheter under vilka den erbjöds samt övriga relevanta förhållanden vid förvärvstillfället.[48]

En person som har gått miste om sin äganderätt till följd av att någon annan gjort ett godtrosförvärv kan endast återfå egendomen genom att betala ersättning, kallat lösen. Denna ersättning ska vara jämförbar med den nye ägarens utgifter för att förvärva egendomen samt eventuella kostnader som lagts ned på att förbättra den.[49] Enligt 2 § 2 stycket ska alla omständigheter vägas samman i en helhetsbedömning. Vilken undersökningsplikt som rimligen kan krävas av en förvärvare måste därför avgöras utifrån den konkreta situationen. Om förhållandena avviker från det som kan anses normalt, krävs extra noggrannhet. Vid bedömningen av vilken grad av insikt och försiktighet som kan ställas på förvärvaren ska även dennes personliga förutsättningar och yrkesmässiga ställning beaktas. Generellt kan högre krav ställas på yrkesverksamma än på privatpersoner.[50]

NJA 1995 s. 337 handlar om en stulen lastmaskin som såldes vidare till ett företag som arbetade med handel av begagnade entreprenadmaskiner. Frågan i målet var om köparen hade varit i god tro vid köpet och därmed kunde behålla maskinen. I rättsfallet klargör Högsta domstolen på ett principiellt sätt hur kravet på god tro ska bedömas i situationer där förvärvaren är yrkesmässigt verksam och egendomen är av sådant slag att särskild aktsamhet påkallas. Avgörandet illustrerar att prövningen av god tro inte enbart tar sikte på förvärvarens subjektiva insikt, utan även på vad denne objektivt sett borde ha insett mot bakgrund av omständigheterna. Domstolen framhåller att bedömningen ska ske genom en helhetsvärdering, där särskild vikt fästs vid egendomens karaktär och de konkreta förhållandena vid överlåtelsen. I fallet var det fråga om

[45] NJA 2009 s. 889.
[46] Millqvist, *Sakrättens grunder*, s. 85.
[47] Prop. 1985/86:123, s. 20–21.
[48] Prop. 1985/86:123, s. 20.
[49] Prop. 2002/03:17. *Förvärv av stöldgods i god tro*, s. 15.
[50] Prop. 1985/86:123, s. 22.

en entreprenadmaskin av betydande värde, vilket utgör egendom som typiskt sett är stöldbegärlig och ofta förekommer i finansieringsformer förenade med äganderättsförbehåll. Redan dessa omständigheter ansågs motivera en långtgående undersökningsplikt.

Av avgörandet framgår vidare att kraven på aktsamhet skärps när förvärvaren är verksam inom den aktuella branschen. En näringsidkare anses besitta sådan sakkunskap och erfarenhet att denne inte kan nöja sig med begränsade eller rutinmässiga kontroller, utan måste vidta mer ingående åtgärder för att säkerställa såväl egendomens identitet som överlåtarens rätt att förfoga över den. De vidtagna kontrollerna ansågs bestående i en begränsad granskning av handlingar samt en översiktlig besiktning och bedömdes inte uppfylla de krav på aktsamhet som situationen förutsatte. Högsta domstolen fann mot denna bakgrund att det inte var sannolikt att omständigheterna varit sådana att förvärvaren inte borde ha insett att överlåtaren saknade förfoganderätt. Den bristande undersökningsinsatsen medförde således att god tro inte ansågs föreligga. För att vara i god tro räcker inte enbart faktiskt okunskap utan förvärvaren måste ha iakttagit den aktsamhet som omständigheterna kräver. För yrkesmässigt verksamma aktörer innebär detta att särskilt höga krav ställs på kontrollen av såväl egendomens identitet som överlåtarens rätt att förfoga över egendomen. Underlåtenhet att uppfylla dessa krav medför att god tro inte kan anses föreligga.[51]

NJA 1989 s. 784 återspeglar hur central 3 § är för bedömningen av god tro. Fallet gäller en bil som S.S Bil AB, en yrkesmässig bilhandlare, köpte från T.H., som saknade rätt att sälja bilen. Bilen var dessutom försedd med falska registreringsskyltar och ett manipulerat chassinummer. Frågan var om S.S Bil AB kunde anses ha gjort ett godtrosförvärv enligt 3 § godtrosförvärvslagen. Högsta domstolen framhöll att stöldbegärlig egendom såsom bilar kräver omfattande kontrollåtgärder. S.S Bil AB hade visserligen kontrollerat bilregistret och kontaktat den tidigare ägaren samt jämfört chassinumret i motorrummet med registreringshandlingarna, men han hade inte granskat det instansade numret under framsätet, där det falska numret satt. Eftersom kontrollen inte var tillräckligt noggrann ansågs han inte ha varit i god tro och domstolen beslutade att bilen skulle återlämnas till eller, om den inte fanns i S.S Bil ABs besittning, ersättas motsvarande köpeskillingen. Detta visar att yrkesmässiga bilhandlare inte kan förlita sig enbart på säljarens dokumentation utan måste vidta effektiva åtgärder för att säkerställa bilens verkliga identitet, särskilt vid misstanke om stöld eller manipulation.[52]

NJA 1993 s. 429 visar att god tro förutsätter att köparen vidtar tillräckliga kontrollåtgärder, där särskilt underlåtenhet att kontrollera relevanta register innebär att god tro normalt inte anses föreligga. Rättsfallet rör frågan om godtrosförvärv vid överlåtelse av en begagnad bil från en obehörig säljare. Den ursprungliga ägaren, ett finansbolag, gjorde gällande bättre rätt till egendomen, vilket aktualiserade frågan om köparen varit i god tro enligt godtrosförvärvslagen. Högsta domstolen betonade att det vid köp av motorfordon från privatpersoner ställs höga krav på köparens aktsamhet. Köparen anses ha en långtgående undersökningsplikt mot bakgrund av att sådan egendom ofta är föremål för exempelvis leasing eller återtagandeförbehåll. I det aktuella fallet hade köparen inte kontrollerat ägarförhållandena i bilregistret eller vidtagit andra åtgärder för att säkerställa säljarens behörighet. Domstolen fann därför att köparen brustit i tillbörlig aktsamhet och kunde inte anses ha varit i god tro. Något godtrosförvärv förelåg inte och köparen var skyldig att återlämna egendomen.[53]

[51] NJA 1995 s. 337.
[52] NJA 1989 s. 784.
[53] NJA 1993 s. 429.

Vid godtrosförvärvslagens tillkomst vilade lagen på exstinktionsprincipen, vilket innebar att den som förvärvade lösöre i god tro kunde bli ägare till egendomen även om den visade sig var stulen. Den ursprunglige ägaren var då hänvisad till att lösa tillbaka sin egendom mot betalning.[54] År 2003 genomfördes en genomgripande reform som trädde i kraft den 1 juli 2003.[55] Genom den nya 3 § i godtrosförvärvslagen övergick lagstiftaren till vindikationsprincipen för stöldgods och egendom tilltvingad genom våld eller hot, vilket innebar att den bestulne ägaren nu har rätt att utan lösen återfå sin egendom oavsett förvärvarens goda tro.[56] Skälen för reformen var dels att den tidigare ordningen ansågs sakna förankring i det allmänna rättsmedvetandet, dels att Sverige avvek från flertalet jämförbara länder där vindikationsprincipen redan gällde för stöldgods.[57]

Innan denna reform trädde i kraft 2003 konkretiserades i RH 2001:78 hur prövningen av god tro i godtrosförvärvslagen ska genomföras. Hovrätten framhöll att avgörande för bedömningen är om omständigheterna varit sådana att förvärvaren inte ens borde ha misstänkt att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen. I detta sammanhang hänvisades även till tidigare praxis, särskilt NJA 1995 s. 337 och NJA 1998 s 29, där långtgående kontrollåtgärder uppställts som en förutsättning för god tro vid förvärv av riskutsatt egendom. Vid prövningen fäste domstolen därav särskild vikt vid egendomens karaktär. Hovrätten fann att förvärvaren, mot bakgrund av egendomens karaktär och förvärvarens ställning som yrkesmässig aktör inom branschen, borde ha uppmärksammat omständigheter som gav anledning till misstanke om bristande förfoganderätt. Detta utlöste en skyldighet att vidta kontrollåtgärder före förvärvet. Eftersom sådan kontroll inte genomförts ansågs god tro inte föreligga.[58]

[54] Prop. 2002/03:17. *Förvärv av stöldgods i god tro*, s. 14–15.
[55] SFS 2003:161.
[56] Prop. 2002/03:17, s. 36.
[57] Prop. 2002/03:17, s. 20-22.
[58] RH 2001:78.

3. Digitala tillgångar – definition, klassificering och rättsliga problem

I avsnittet redogörs för begreppet digitala tillgångar samt deras rättsliga klassificering. Vidare behandlas problem som uppkommer i digitala miljöer, särskilt i fråga om besittning, spårbarhet och anonymitet.

3.1 Vad är digitala tillgångar

Digitala tillgångar kan beskrivas som innehåll eller värden som lagras i digital form och som kan handlas, överföras eller till exempel användas som betalningsmedel. De saknar fysisk form och representerar i stället värde eller rättigheter i en elektronisk miljö. En central kategori av digitala tillgångar utgörs av kryptotillgångar, vilka definieras som digitala representationer av värde eller rättigheter som överförs och lagras elektroniskt med hjälp av distribuerad liggarteknik eller liknande teknik. Till denna kategori hör exempelvis kryptovalutor såsom Bitcoin samt andra typer av kryptotoken. Digitala tillgångar kan även vara tokeniserade, vilket innebär att äganderätt eller andra rättigheter kopplade till en tillgång omvandlas till digital form. En åtskillnad görs mellan fungibla och icke fungibla tillgångar. Fungibla tillgångar är utbytbara, medan icke-fungibla tillgångar är unika och inte kan ersättas av andra tillgångar av samma slag.[59] Icke–fungibla tillgångar representeras ofta genom så kallade NFT, vilka utgör unika digitala enheter som lagras på en blockkedja och saknar utbytbarhet. NFT fungerar som bevis på ägande och äkthet, samt möjliggör verifierbar registrering på äganderätt. Digitala tillgångar kan även omfatta immateriella tillgångar, såsom upphovsrätt och patent, vilka saknar fysisk form men kan representeras digitalt.[60]

Kryptotillgångar används i praktiken i flera olika syften. De kan fungera som betalningsmedel vid köp av varor och tjänster, men används även som investeringsobjekt eller för kapitalplacering. Värdet på många kryptotillgångar kännetecknas av en hög grad av volatilitet, vilket innebär att priset kan variera kraftigt under kort tid. Samtidigt förekommer stablecoins, vars värde är knutet till en underliggande tillgång, exempelvis en valuta, i syfte att uppnå en mer stabil värdeutveckling.[61] På EU-nivå har kryptotillgångar kommit att regleras genom förordning (EU) 2023/1114 om marknader för kryptotillgångar, den så kallade MiCA-förordningen.[62] Kryptotillgångar delas inom ramen för förordningen in i tre kategorier, tillgångsanknutna token, e-pengatoken samt övriga kryptotillgångar.[63] Tillgångsanknutna token syftar till att upprätthålla ett stabilt värde genom koppling till en annan tillgång eller rättighet, medan e-pengatoken är knutna till värdet av en officiell valuta.[64]

3.2 Rättslig klassificering

Sedlar och mynt utgör centralbankspengar och representerar ett visst penningvärde. Historiskt har mynt haft ett egenvärde genom den metall de bestod av, medan sedlar utvecklades som en representationsform för större värden. I modern tid har emellertid både sedlar och mynt förlorat sitt egenvärde och utgör i stället bärare av ett värde som bestäms inom det monetära systemet. Den funktion som sedlar och mynt fyller består följaktligen i att representera ett visst värde, vilket kommer till uttryck genom deras valör. Värdet mäts i en valuta, där kronan utgör

[59] Europeiska kommissionen,”Digital transactions in virtual worlds”.
[60] Europeiska kommissionen, ”Digital transactions in virtual worlds”.
[61] Åklagarmyndigheten, *Rättslig vägledning 2021:11 Kryptovalutor*, 2021, s. 5–6.
[62] Prop. 2024/25:43, s. 32.
[63] Prop. 2024/25:43, s. 33.
[64] Prop. 2024/25:43, s. 34–35.

penningsenhet i Sverige. Pengars värde är vidare beroende av det samhälleliga förtroendet för valutan, vilket innebär att deras köpkraft bestäms konventionellt.[65]

Kontanter utgör lagligt betalningsmedel och ger innehavaren köpkraft. Köpkraften innebär en faktisk ekonomisk position, snarare än en rättslig relation, såsom ett fordringsförhållande, och tar sin utgångspunkt i den samhälleliga acceptansen av pengar som betalningsmedel. Sedlar och mynt utgör lagliga representationsformer för pengar och är bärare av ett visst värde. Pengarna utgör det som representeras, medan kontanter utgör den form i vilken värdet kommer till uttryck. Vid sidan av kontanter förekommer kontopengar, vilka utgör fordringar som fungerar som betalningsmedel. Representationsföremålet utgörs i detta fall av en fordran på kontanter, medan representationsformen består av elektroniskt lagrad information. I Sverige mäts köpkraften genom ett valutasystem där värdet uttrycks i specifika enheter såsom kronor och ören, kopplade till vad som utgör lagligt betalningsmedel. Även kryptopengar utgör en elektronisk representationsform för köpkraft och är uppbyggda kring ett eget värdesystem.[66]

Sedlar och mynt sägs ibland representera en rätt mot staten, vilket kan förstås mot bakgrund av centralbankens ansvar att upprätthålla deras köpkraft. Det rör sig emellertid inte om någon fordran i rättslig mening. Detta kommer till uttryck genom att sedlar och mynt inte omfattas av regler om ränta eller preskription på samma sätt som fordringar. Sakrättsligt skydd för sedlar och mynt uppnås genom tradition och inte genom denuntiation. Till skillnad från enkla fordringar kan sedlar och mynt bli föremål för godtrosförvärv och utgör inte fordringsrätter, utan ett särskilt slag av förmögenhetstillgångar. Rättsligt sett utgör sedlar och mynt en representationsform för pengar, där det representerade värdet består av ekonomisk makt. Det finns således en åtskillnad mellan pengar som värde (representationsföremål) och kontanter som fysisk bärare av detta värde (representationsform).[67]

Centralbankspengar utgör en skuld för centralbanken. Kontopengar utgör fordringar för kreditinstitut, medan digitala tillgångar, såsom kryptotillgångar, inte nödvändigtvis representerar någon fordringsrätt.[68] Centralbanksutgiven digital valuta utgör en digital form av centralbankspengar och är denominerad i en befintlig valutaenhet. Den kan fylla funktioner som betalningsmedel och värdebevarare.[69]

Kryptotillgångar kännetecknas genom att de saknar en underliggande fordran eller skuld och inte motsvarar någon fordran på eller skuld gentemot en identifierbar motpart. Mot denna bakgrund skiljer de sig från traditionella finansiella tillgångar och fordringsrätter. Sådana tillgångar utgör varken elektroniska pengar, eftersom de inte representerar en fordran på en utgivare eller kontopengar i form av bankmedel, vilka består av skulder för kreditinstitut. De utgör heller inte centralbankspengar, vilka motsvarar en skuld för centralbanken. Kryptotillgångar faller därutöver utanför tillämpningsområdet för betaltjänstregelverket och utgör inte finansiella instrument i traditionell mening.[70] Kryptovaluta kan mot denna bakgrund beskrivas som en immateriell tillgång som saknar fysisk form och inte motsvarar någon fordran på en angiven motpart. Tillgången existerar inom ett decentraliserat system och är inte knuten till någon central utgivare. Förfogandet över kryptovalutan är i praktiken beroende av tillgången

[65] Lindskog, Stefan, *Elektroniska kontanter ur ett rättsligt perspektiv*. SvJT 2022, s.904.
[66] Lindskog, SvJT 2022 s. 908–909.
[67] Lindskog, SvJT 2022 s. 905.
[68] Bossu m.fl., Legal Aspects of Central Bank Digital Currency, IMF WP/20/254, 2020, s. 7.
[69] Bossu m.fl., Legal Aspects of Central Bank Digital Currency, IMF WP/20/254, 2020, s. 6.
[70] Europeiska centralbanken. Crypto-Assets: Implications for financial stability, monetary policy, and payments and market infrastructures, Occasional Paper Series No 223, May 2019, s. 8–9.

till kryptografiska nycklar. Dessa nycklar utgör dock inte tillgången i sig, utan fungerar som ett medel för att möjliggöra disposition av den aktuella tillgången. Den som innehar nycklarna kan därigenom i praktiken utöva kontroll över tillgången.[71]

I ett förmögenhetsrättsligt perspektiv kan även tillgångar utan fysisk form behandlas som objekt för äganderätt genom en s.k. objektfiktion. Detta innebär att rättsordningen kan erkänna sådana företeelser som förmögenhetsobjekt, trots att de saknar fysisk form.[72] För att sådan klassificering ska vara möjlig krävs att tillgången är tillräckligt avgränsad, så att den kan identifieras och vara föremål för exklusivt ägande.[73] Kryptovalutor kan identifieras genom de transaktioner som registreras i blockkedjan, men överlåtelser avser inte individuellt bestämda enheter. De utgör därför typiskt sett fungibel egendom.[74]

3.3 Digitala tillgångars avvikelse från traditionella egendomsbegrepp

Den klassiska uppdelningen inom förmögenhetsrätten, där egendom indelas i fast och lös egendom, har länge utgjort en grundläggande struktur i rättssystemet. I takt med den teknologiska utvecklingen har denna tvådelning emellertid visat sig vara otillräcklig, särskilt i relation till digitala tillgångar. Dessa tillgångar utmanar etablerade kategoriseringar och blottlägger begränsningar i rättens förmåga att hantera nya former av egendom, vilket i sin tur motiverar behovet av rättslig reform.[75] Det som särskilt komplicerar klassificeringen av digitala tillgångar är deras avvikelse från traditionella egenskaper hos egendom. De är inte fysiska och kan därför inte bli föremål för besittning i egentlig mening. Samtidigt är de inte beroende av ett rättsligt anspråk mot en viss motpart för att existera eller utövas. Trots detta uppvisar de flera centrala egenskaper som är typiska för egendom, såsom möjligheten till kontroll, exklusivitet och överlåtbarhet.[76]

Denna problematik uppmärksammades i rättsfallet *AA v Persons Unknown*, där High Court of Justice i England konstaterade att svårigheten att placera kryptotillgångar inom befintliga kategorier inte i sig utesluter att de kan erkännas som egendom. Denna ståndpunkt bekräftades senare i *Tulip Trading Ltd v Wladimir Jasper van der Laan*, där det fastslogs att kryptotillgångar, såsom bitcoin, utgör egendom i rättslig mening.[77] Engelsk rätt accepterar alltså i praktiken digitala tillgångar som objekt för äganderätt, trots att de inte passar in i den traditionella systematiken. Detta illustrerar behovet av en mer flexibel och ändamålsenlig rättslig struktur för att kunna hantera framväxten av nya typer av tillgångar.[78]

Digitala valutor utgör icke fysisk egendom och saknar uttryckliga registerregler för hantering av sakrättsliga konkurrenssituationer, varför frågor om borgenärsskydd får lösas med stöd av allmänna regler och analogier. För separation uppställs krav på att egendomen kan individualiseras på ett tillfredsställande sätt, vilket i svensk rätt utgör en gräns för när egendom anses utgöra ett självständigt rättsobjekt och inte enbart en fordran. Digitala valutor kan vara föremål för olika avtalsrättsliga dispositioner, där kontrollen över tillgången inte nödvändigtvis övergår till förvärvaren utan i vissa fall kvarstår hos överlåtaren eller utövas genom exempelvis

[71] Åklagarmyndigheten, *Rättslig vägledning 2021:11*, s 10–11.
[72] Elgebrant, E. *Kryptovalutor: särskild rättsverkan vid innehav av bitcoins och andra liknande betalningsmedel*. (Wolters Kluwer, 2016), s. 31–32.
[73] Elgebrant, *Kryptovalutor*, s. 32.
[74] Elgebrant, *Kryptovalutor*, s. 30.
[75] Bacon, T. & Tsang, A. Unpackning the Law Commission's Digital Assets Consultation. *Law 360* (2024).
[76] Tsang & Bacon, *Unpacking the Law Commission's Digital Assets Consultation* (2024).
[77] Tsang & Bacon, *Unpacking the Law Commission's Digital Assets Consultation* (2024).
[78] Tsang & Bacon, *Unpacking the Law Commission's Digital Assets Consultation* (2024).

kommission eller annat sysslomannaskap. Krav uppställs även på att digitala valutor ska kunna separeras vid en eventuell konkurs hos exempelvis en kommissionär eller annan mellanman.[79]

3.3.1 Avsaknad av fysisk besittning

En central problematik i digitala miljöer är avsaknaden av fysisk form för kryptovalutor. Det traditionella besittningsbegreppet är knutet till fysiska föremål, där kontrollen över egendomen kan fastställas genom faktiska förhållanden. I fråga om kryptovaluta saknas sådana förhållanden, vilket försvårar en tillämpning av besittningsbegreppet i dess traditionella mening. Kryptovaluta utgör en digital immateriell tillgång som disponeras genom tillgång till kryptografiska nycklar. Det är innehavet av dessa nycklar som i praktiken möjliggör kontroll över tillgången, även om nycklarna i sig inte utgör egendom. Till skillnad från kontomedel, där kontrollen ytterst utövas av ett kreditinstitut, utövas kontrollen över kryptovaluta direkt av den som förfogar över nycklarna. Innehavet av kryptonycklar kan emellertid inte utan vidare likställas med besittning i traditionell mening. Nycklar kan finnas i flera kopior och lagras på olika platser, varför kontrollen inte nödvändigtvis är exklusiv. Den som innehar nycklarna kan normalt disponera över tillgången, men detta utesluter inte att även andra också kan ha tillgång till samma nycklar. Frågan om kryptovaluta kan vara föremål för besittning är därför inte helt klarlagd. I svensk rätt används besittningsbegreppet huvudsakligen för fysiska objekt, även om vissa undantag förekommer, exempelvis i fråga om kontomedel i vissa sammanhang. Det saknas emellertid en etablerad rättslig grund för att direkt överföra detta begrepp till kryptovaluta.[80]

I samband med sakrättsliga bedömningar aktualiseras kravet på att äganderätt ska manifesteras genom en form av yttre förändring, exempelvis genom besittningsövergång eller rådighetsavskärande.[81] För kryptovalutor saknas såväl en fysisk möjlighet att manifestera ägande som uttryckliga registerregler som kan fylla motsvarande funktion.[82] Kryptovalutor förekommer enbart i en virtuell miljö och kan alltså inte knytas till ett fysiskt tillstånd. De utgör inte fysiska objekt, men kan likväl tillskrivas ett ekonomiskt värde. Vid köp av kryptovalutor består avlämnandet av de faktiska åtgärder som leder till en transaktion i blockkedjan.[83] En sådan transaktion förutsätter faktiska moment såsom överlämnande av privata och publika nycklar samt verifiering genom mining. Innehav eller förfogande över kryptovalutor förutsätter en transaktion i blockkedjan.[84] Ett innehav av kryptovalutor kan vidare utåt ge sken av ägande. Detta ska ses mot bakgrund av att ett grundläggande syfte med kryptovalutor är att transaktioner och ägande ska vara anonyma.[85] Besittning förutsätter i detta sammanhang ett faktiskt tillstånd.[86]

3.3.2 Svårigheter att fastställa kontroll

Kryptotillgångar bygger på en decentraliserad teknik som möjliggör transaktioner utan en central mellanhand. Transaktioner genomförs inom ett peer to peer system där användare identifieras genom kryptografiska nycklar i stället för personuppgifter, varför någon omedelbar koppling mellan en digital tillgång och en fysisk person inte utan vidare kan fastställas. Samtidigt kännetecknas blockchain tekniken av en hög grad av spårbarhet. Samtliga

[79] Elgebrant, Forskningsrapport om juridiska aspekter av digitala valutor, s. 212.
[80] Åklagarmyndigheten, *Rättslig vägledning 2021:11*, s. 11–12.
[81] Elgebrant, *Kryptovalutor*, s. 29–30.
[82] Elgebrant, *Kryptovalutor*, s. 30–31.
[83] Elgebrant, *Kryptovalutor*, s. 77.
[84] Elgebrant, *Kryptovalutor*, s. 79–80.
[85] Elgebrant, *Kryptovalutor*, s. 77.
[86] Elgebrant, *Kryptovalutor*, s. 81.

transaktioner registreras i ett distribuerat register och kan följas i efterhand. Denna spårbarhet innebär emellertid inte att tillgångens innehavare utan vidare kan identifieras, eftersom systemet är uppbyggt kring pseudonyma adresser.[87]

För att fastställa vem som kontrollerar en viss tillgång krävs ofta kompletterande information, exempelvis genom kopplingar till banktransaktioner eller uppgifter från handelsplattformar. Den decentraliserade och i viss mån anonymiserade strukturen medför vidare att kryptotillgångar kan vara svåra att upptäcka och omhänderta i praktiken. Detta har särskilt aktualiserats i konkursförfaranden, där tillgångar inte alltid framgår av traditionella register eller kontosystem. I sådana situationer kan det vara nödvändigt att spåra transaktioner indirekt, exempelvis genom att analysera överföringar till och från kryptohandelsplatser. Förhållanden innebär att det i digitala miljöer kan föreligga betydande svårigheter att fastställa vem som har rätt att förfoga över en viss tillgång, vilket kan få betydelse vid rättsliga bedömningar.[88]

Kryptovaluta saknar därutöver en bestämd geografisk lokalisering. Informationen om tillgångar och transaktioner lagras inte på en enskild plats, utan finns tillgänglig i samtliga kopior av den blockkedja där den aktuella kryptovalutan hanteras, vilket i praktiken innebär att saldo och transaktioner är allmänt tillgängliga inom nätverket.[89]

Anonyma kryptovalutor utgör en form av kryptotillgångar som till skillnad från e-kronor och stablecoins saknar en centralt reglerande instans. Detta tar sig uttryck i att utvecklarna av kryptovalutasystemet ofta är anonyma och att det saknar en underliggande tillgång som syftar till att stabilisera värdet. Transaktioner säkerställs i stället genom kryptografiska metoder, och systemets funktion bestäms av den tekniska utformningen snarare än av någon central aktör. Utformningen av dessa system kan variera mellan olika kryptovalutor, men systemen uppvisar i praktiken likartade egenskaper vad gäller anonymitet och avsaknad av stabiliserande mekanismer. Det förekommer att betaltjänstleverantörer hanterar kryptotillgångar, men systemet möjliggör även överföringar utan att någon sådan aktör agerar för mottagarens räkning.[90]

[87] Hemsedahl, Christofer. “Kryptovaluta - nya utmaningar för konkursförvaltare “, Schødt, 13 april 2023.
[88] Hemsedahl, Christofer. ” Kryptovaluta – nya utmaningar för konkursförvaltare”, Schødt, 13 april 2023.
[89] Åklagarmyndigheten, *Rättslig vägledning 2021:11*, s 12–13.
[90] Elgebrant, *Forskningsrapport*, s. 176.

4. Godtrosförvärv i digital miljö

Frågan om godtrosförvärv i digital miljö aktualiseras bland annat när en kryptotillgång övergår från en obehörig överlåtare till en förvärvare som saknat kännedom om de bakomliggande omständigheterna. Den grundläggande intressekonflikten är densamma som vid traditionella godtrosförvärv, det vill säga att det ska ske en avvägning mellan den ursprunglige ägarens intresse av att återfå sin egendom och förvärvarens intresse att kunna förlita sig på sitt förvärv. Vad som skiljer den digitala miljön från den fysiska är emellertid de tekniska förutsättningar under vilka denna avvägning ska göras.[91]

Kryptovalutor är uppbyggda kring blockkedjan, ett offentligt och decentraliserat transaktionsregister som dokumenterar samtliga transaktioner inom systemet på ett oföränderligt sätt. Varje transaktion autentiseras genom kryptografiska mekanismer och läggs till i en kedja av tidigare transaktioner, vilket innebär att transaktionshistoriken i princip alltid är tillgänglig och spårbar för envar. Detta skiljer kryptovalutor från fysiska betalningsmedel, vars transaktionshistorik typiskt sett inte går att följa.[92] En förvärvare av kryptovaluta kan i många fall spåra tillgångens transaktionshistorik via blockkedjan, men detta ger inte nödvändigtvis tillräcklig information för att bedöma om tillgången härrör från ett otillåtet förfogande. Blockkedjan registrerar visserligen samtliga transaktioner, men gör ingen åtskillnad mellan transaktioner som genomförts med ägarens samtycke och sådana som är resultatet av stöld eller annat brott. En otillåten transaktion är i blockkedjans register oåtskiljbar från en helt legitim sådan, vilket innebär att även en förvärvare som granskar transaktionshistoriken kan stå ovetande om tillgångens belastade ursprung.[93]

Frågan om hur godtrosreglerna ska tillämpas i detta sammanhang saknar ett entydigt svar i gällande rätt. Att fullt ut tillämpa godtrosreglerna och skydda förvärvaren riskerar att lämna den ursprunglige ägaren utan möjlighet till rättelse, medan ett fullständigt avvisande av godtrosskyddet drabbar oskyldiga förvärvare och riskerar att hämma kryptovalutors användning i handel och omsättning. Det kan konstateras att denna problematik ytterst är ett uttryck för att digitala tillgångar inte låter sig inordnas i de rättsliga kategorier som de traditionella godtrosreglerna vilar på och att en ändamålsenlig lösning kräver att regelverket anpassas till den digitala miljöns specifika förutsättningar.[94]

Inom engelsk rätt har ”common law” successivt kommit att erkänna att digitala tillgångar kan utgöra föremål för äganderätt, även om de inte passar in i de traditionellt erkända kategorierna av lös egendom. Denna rättsutveckling har emellertid skett utan ett tydligt lagstöd, vilket har skapat en osäkerhet kring de rättsliga ramarna för digitala tillgångars behandling och inte minst i fråga om godtrosförvärv. De rättsregler som traditionellt styr godtrosförvärv, vilka är utformade med utgångspunkt i antingen fysiska föremål eller rättsliga anspråk, kan inte tillämpas på digitala tillgångar. Vad gäller godtrosskyddets räckvidd i den digitala miljön konstaterar Tsang och Bacon att de befintliga reglerna i lag och sedvanerätt enbart omfattar varor, pengar och överlåtbara föremål. Digitala tillgångar faller utanför dessa kategorier, vilket innebär att en förvärvare av exempelvis kryptovaluta i nuläget saknar ett uttryckligt rättsligt skydd motsvarande det som gäller vid förvärv av traditionella tillgångar. Den engelska

[91] A. Balthazor. The Bona Fide Acquisition Rule Applied to Cryptocurrency. Law Technology Review. Vol. 3: Nr. 2 (2019), s. 402-403.
[92] Balthazor, *The Bona Fide Acquisition Rule Applied to Cryptocurrency*, s. 406-407.
[93] Balthazor, *The Bona Fide Acquisition Rule Applied to Cryptocurrency*, s. 421.
[94] Balthazor, The Bona Fide Acquisition Rule Applied to Cryptocurrency, s. 424-425.

rättsutvecklingen illustrerar således att frågan om godtrosförvärv i digital miljö inte kan lösas enbart genom en mekanisk tillämpning av befintliga regler.[95]

UNIDROIT är en statlig organisation som arbetar med att främja samordning, harmonisering och enhetlighet inom privaträtt i olika länders rättssystem. Dess huvudsakliga uppgift är att ta fram och utveckla förslag till internationella konventioner samt modellagar inom privaträtten.[96] På internationell nivå har UNIDROIT utarbetat principer för privaträttsliga frågor kopplade till digitala tillgångar, med syfte att skapa förutsättningar för rättssäkra och effektiva transaktioner i en global digital ekonomi. En central utgångspunkt i dessa principer är att digitala tillgångar kan vara föremål för äganderätt och att rättsordningen följaktligen behöver tillhandahålla ändamålsenliga regler för hur sådana tillgångar förvärvas, överlåts och skyddas mot tredjemansanspråk.[97]

Begreppet kontroll fyller inom UNIDROIT-principerna en funktion som i många avseenden motsvarar den roll som besittning spelar för fysiska tillgångar. En person anses ha kontroll över en digital tillgång om denne har exklusiv förmåga att hindra andra från att tillgodogöra sig tillgångens värde, förmåga att själv utnyttja tillgången, samt exklusiv förmåga att överföra dessa befogenheter till annan. Kontrollen är av faktisk, inte rättslig, karaktär och utgör en nödvändig förutsättning för att en förvärvare ska kunna kvalificera sig som godtrosförvärvare.[98]

Regeln om godtrosförvärv, benämnd *innocent acquisition* i UNIDROIT-principerna, utgör ett undantag från den grundläggande principen att ingen kan överlåta bättre rätt än den man själv har. Enligt principerna ska en förvärvare som erhåller kontroll över en digital tillgång och uppfyller de krav på god tro som respektive stat föreskriver, förvärva tillgången fri från motstridiga äganderättsliga anspråk. Effekten är att en godtrosförvärvare skyddas mot krav från den ursprunglige ägaren på ett sätt som påminner om det skydd som överlåtbara föremål traditionellt besitter. Principerna betonar vidare att det inte föreligger någon allmän undersökningsplikt för förvärvaren, vilket motiveras av att transaktioner med digitala tillgångar typiskt sett sker i realtid och att det i många fall är opraktiskt att genomföra ingående kontroller av om motstridiga anspråk föreligger.[99]

UNIDROIT-principerna illustrerar sammantaget att godtrosförvärv i digital miljö kräver ett anpassat regelverk som tar hänsyn till digitaliseringens särdrag. Den traditionella kopplingen mellan besittning och äganderätt ersätts av kontroll som det avgörande faktiska momentet, och undersökningsplikten anpassas till de praktiska förutsättningar som präglar marknaden för digitala tillgångar. Principerna är utformade som teknikneutrala och jurisdiktionsneutrala i syfte att kunna tillämpas i rättssystem av skiftande karaktär och därigenom bidra till ökad rättssäkerhet i gränsöverskridande transaktioner.[100]

4.1 Problem kopplade till rekvisiten

Engelsk rätt har sedan lång tid tillbaka utgått från en uppdelning där egendom antingen tar sikte på intressen i mark eller på intressen i andra tillgångar. Den senare kategorin, lös egendom, har därvid ansetts bestå av två slag: besittningsbara saker och påtagliga föremål som kan innehas

[95] Tsang & Bacon. *Unpacking the Law Commission's Digital Assets Consultation.* (2024).
[96] Nationalencyklopedin. UNIDROIT. NE Nationalencyklopedin AB.
[97] UNIDROIT. Principles on Digital Assets and Private Law. *International Institute for the Unification of Private Law*. (2023), s. 4-5.
[98] UNIDROIT. *Principles on Digital Assets and Private Law*, s. 51-53.
[99] UNIDROIT. *Principles on Digital Assets and Private Law*, s. 61-63.
[100] UNIDROIT. *Principles on Digital Assets and Private Law*, s. 1-3.

och kontrolleras, samt rättsliga anspråk vars existens är beroende av möjligheten att göra dem gällande mot en motpart.[101] Rättsfallet *Colonial Bank v Whinney*, avgjort av Court of Appeal i England och Wales under 1800-talet, har kommit att betraktas som ett centralt stöd för synsättet att dessa två slag av lös egendom tillsammans utgör en fullständig och uttömmande reglering. Varje egendomsrättsligt objekt har följaktligen förväntats kunna hänföras till det ena eller det andra.[102]

Med den teknologiska utvecklingens framväxt har emellertid denna modells begränsningar blivit alltmer påtagliga. Tillgångar av digital karaktär låter sig varken utan vidare inordnas som fysiska föremål eller som rättsliga anspråk, vilket blottlägger en strukturell brist i den befintliga regleringen. En rättsordning som låser fast sig vid en sådan modell riskerar att sakna förmåga att möta och reglera framväxande fenomen på ett ändamålsenligt sätt och det är just denna inskränkning som utgör det grundläggande argumentet för en reformering av gällande rätt.[103]

En grundläggande utmaning med digitala tillgångar är således att de inte låter sig inordnas i de kategorier som traditionellt används för att klassificera lös egendom. Varken kategorin besittningsbara saker eller kategorin fordringsrätter erbjuder en tillfredsställande hemvist för tillgångar av digital karaktär. Denna problematik uppmärksammades tidigt i engelsk rättspraxis. I 2019 års avgörande *AA mot Persons Unknown* lyfte High Court of Justice fram att det redan vid en ytlig granskning föreligger rättsliga svårigheter med att betrakta Bitcoin och liknande kryptovalutor som egendom i lagens mening.[104] Vid en tillämpning av godtrosförvärvsreglerna på kryptovalutor uppstår betydande svårigheter redan på rekvisitnivå. De grundläggande förutsättningarna som traditionellt uppställs för att ett godtrosförvärv ska komma i fråga är konstruerade med fysiska tillgångar som utgångspunkt och är inte utan vidare tillämpliga på digitala tillgångars särart.

Kärnan i problematiken är att digitala tillgångar uppvisar en kombination av egenskaper som inte ryms inom de befintliga kategoriernas ramar. De saknar fysisk gestalt, vilket utesluter en klassificering som besittningsbara saker i traditionell bemärkelse.[105] Ett centralt rekvisit vid godtrosförvärv är att förvärvaren ska ha varit i god tro vid förvärvet, vilket i praktiken innebär att denne inte borde ha misstänkt att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen. För fysiska tillgångar utgör besittning ett starkt indicium på äganderätt och en förvärvare kan i regel förlita sig på att den som innehar en sak också har rätt att överlåta den. För kryptovalutor är emellertid denna presumtion betydligt svagare eftersom kontrollen över en kryptotillgång bestäms av innehavet av en privat nyckel som kan vara känd av flera personer samtidigt utan att någon av dem nödvändigtvis är den rättmätige ägaren.[106]

En utmaning vid tillämpningen av godtrosreglerna på digitala tillgångar är således att de traditionella rekvisiten är konstruerade med utgångspunkt i fysiska tillgångars egenskaper och att dessa inte låter sig överföras till den digitala miljön. UNIDROIT-principerna uppmärksammar denna problematik och konstaterar att befintliga rättsliga begrepp behöver anpassas för att på ett ändamålsenligt sätt kunna hantera de rättsliga frågor som uppstår vid förvärv av digitala tillgångar.[107] Besittningsrekvisitet vållar även problem i ett annat avseende.

[101] Tsang & Bacon, *Unpacking the Law Commission's Digital Assets Consultation* (2024).
[102] Tsang & Bacon, *Unpacking the Law Commission's Digital Assets Consultation* (2024).
[103] Tsang & Bacon, *Unpacking the Law Commission's Digital Assets Consultation* (2024).
[104] Tsang & Bacon, *Unpacking the Law Commission's Digital Assets Consultation* (2024).
[105] Tsang & Bacon, *Unpacking the Law Commission's Digital Assets Consultation* (2024).
[106] Balthazor, *The Bona Fide Acquisition Rule Applied to Cryptocurrency*, s. 420.
[107] UNIDROIT. *Principles on Digital Assets and Private Law*, s. 51-53.

Vid traditionella godtrosförvärv förutsätts överlåtaren ha haft egendomen i sin besittning och att denna besittning övergått till förvärvaren. För kryptovalutor sker ingen fysisk överlämning, utan äganderätten övergår i stället genom en transaktion där den privata nyckeln används för att sända tillgången till en ny adress. Det saknar således ett tydligt besittningsmoment i traditionell mening, vilket gör det svårt att fastställa vid vilken tidpunkt en besittningsövergång skulle anses ha ägt rum och om rekvisitet överhuvudtaget kan anses uppfyllt. Samtidigt uppvisar digitala tillgångar drag som skiljer dem från fordringsrätter eftersom de kan nyttjas och disponeras av innehavaren helt fristående från varje rättsligt anspråk eller motpart.[108]

Vad gäller besittningsrekvisitet inom ramen för UNIDROIT-principerna ersätts den fysiska besittningen i den digitala miljön av begreppet kontroll, som nämnts i tidigare avsnitt. Principerna framhåller att kontroll visserligen fyller en funktionellt liknande roll som besittning, men att det är ett faktiskt och inte rättsligt begrepp. En person kan inneha kontroll utan att ha någon äganderätt, och omvänt kan äganderätt föreligga utan att kontroll utövas. Denna avvikelse skapar osäkerhet kring hur besittningsrekvisitet ska förstås och tillämpas i den digitala miljön.[109] En ytterligare svårighet hänför sig till förvärvarens undersökningsplikt. Inom ramen för godtrosbedömningen förväntas en förvärvare vidta skäliga undersökningsåtgärder för att förvissa sig om överlåtarens behörighet. Vad som utgör en tillräcklig undersökning i den digitala miljön är emellertid oklart. Blockkedjan, som möjliggör en oföränderlig och offentligt tillgänglig dokumentation av samtliga transaktioner som genomförs inom systemet, ger visserligen tillgång till en fullständig transaktionshistorik men den innehåller ingen information om huruvida en given transaktion är resultatet av ett brott eller ett legitimt förfogande. En stöldtransaktion ser ut som vilken annan transaktion som helst, vilket innebär att en förvärvare som kontrollerar blockkedjan inför ett förvärv i praktiken inte kan utläsa om tillgången härrör från en otillåten åtkomst.[110]

UNIDROIT-principerna konstaterar emellertid att det inte föreligger någon allmän skyldighet för förvärvaren att undersöka om motstridiga anspråk existerar. Skälet är att transaktioner med digitala tillgångar typiskt sett genomförs i realtid och att överlåtare ofta är verksamma i olika jurisdiktioner, vilket gör ingående kontroller praktiskt ogenomförbara.[111] Svårigheterna förstärks ytterligare på grund av att transaktioner ofta är gränsöverskridande. En förvärvare kan i praktiken inte utan vidare avgöra vilket lands rätt som är tillämplig på ett förvärv och olika rättsordningar kan uppställa skilda krav för att god tro ska anses föreligga. UNIDROIT-principerna är utformade som jurisdiktionsneutrala och överlåter åt den enskilda staten att precisera de krav som gäller för godtrosförvärv, vilket innebär att rättsläget kan variera avsevärt beroende på tillämplig rätt.[112] Principerna framhåller dock att hänsyn ska tas till den relevanta marknadens kännetecken och krav vid bedömningen av vad förvärvaren borde ha känt till. Detta skapar en otydlighet kring vad som faktiskt krävs av förvärvaren i det enskilda fallet.[113]

Till detta kommer frågan om förvärvarens möjlighet att identifiera eventuella tidigare belastningar på tillgången. Nuvarande kryptosystem saknar inbyggda mekanismer för att markera tillgångar som är föremål för säkerhetsrätter eller andra anspråk. En godtroende förvärvare kan följaktligen inte med säkerhet fastställa om den aktuella tillgången är fri från

[108] Tsang & Bacon, *Unpacking the Law Commission's Digital Assets Consultation* (2024).
[109] UNIDROIT. *Principles on Digital Assets and Private Law*, s. 51–53.
[110] Balthazor, *The Bona Fide Acquisition Rule Applied to Cryptocurrency*, s. 421.
[111] UNIDROIT. *Principles on Digital Assets and Private Law*, s. 63–64.
[112] UNIDROIT. *Principles on Digital Assets and Private Law*, s. 38–40.
[113] UNIDROIT. *Principles on Digital Assets and Private Law*, s. 63–64.

tredjemansanspråk, vilket ytterligare försvårar möjligheten att uppfylla de krav på aktsamhet som godtrosreglerna förutsätter.[114]

En annan framträdande egenskap är att digitala tillgångars existens är oberoende av rättsordningens erkännande. De skulle kvarstå som faktiska företeelser även om lagstiftaren valde att bortse från dem eller förbjuda dem. Innehavaren av en digital tillgång kan på ett effektivt sätt hindra andra från att få tillgång till den, och kan omvänt själv berövas tillgången. Denna möjlighet att faktiskt kontrollera och frånhändas tillgången utan rättsligt förfarande påminner om hur fysiska föremål fungerar och understryker ytterligare svårigheten att hantera digitala tillgångar inom ramen för en modell som ursprungligen utformades för en helt annan verklighet.[115]

I tidigare avsnitt har det framhållits att domstolen i Trading Ltd v Wladimir Jasper van der Laan slog fast att kryptotillgångar är att betrakta som egendom i rättslig mening. Trots detta har rättsfallet praktiska implikationer för godtrosförvärv. En sådan implikation är att en förvärvare av en kryptotillgång eller ett kryptosystem måste kunna förlita sig på att den som överlåter tillgången har behörighet att göra så. Eftersom kontrollen i dessa system är tekniskt betingad snarare än fysiskt synlig, ställs särskilda krav på transparens och informationsutbyte. En förvärvare har rätt att förutsätta att denne erhåller fullständig och fungerande tillgång till systemet utan att behöva bära risken för att överlåtaren undanhållit väsentlig information.[116] En central komplikationen är således möjligheten att fastställa vem som vid ett givet tillfälle utövar kontroll över en digital tillgång. Eftersom kontroll kan delas mellan flera personer, exempelvis genom arrangemang med flera privata nycklar, är det inte alltid möjligt att entydigt identifiera en enda kontrollinnehavare. Även UNIDROIT-principerna slår fast att en person som påstår sig ha kontroll presumeras ha de erforderliga förmågorna, men att presumtionen kan motbevisas. Frågan om vem som faktiskt utövar kontroll kan bli föremål för tvist, något som ytterligare försvårar tillämpningen av rekvisit som förutsätter ett klart besittnings- eller kontrollförhållande.[117]

Mot denna bakgrund aktualiseras frågan om vilket omsättningsskydd som gäller för kryptovalutor i svensk rätt. Eftersom det saknas uttryckligt lagstöd för exstinktiva godtrosförvärv av kryptovalutor blir utgångspunkten att ett exstinktivt förvärv inte kan ske.[118] Mer konkret innebär detta att varken reglerna om godtrosförvärv av lösöre i GFL eller legitimationsreglerna för löpande handlingar i skuldebrevslagen är tillämpliga på kryptovalutor. Detsamma gäller reglerna om finansiella instrument i LKF, lagen om registerregler för dematerialiserade finansiella instrument, vilka förutsätter att egendomen utgör just ett finansiellt instrument.[119] Följaktligen saknar en godtroende förvärvare som mottar kryptovaluta från en obehörig överlåtare möjlighet att erhålla exstinktivt skydd för sitt förvärv. Brister i fångesskedjan kan således uppkomma även beträffande kryptovalutor, genom obehörig överlåtelse eller dubbeldispositioner.[120]

[114] Balthazor. *The Bona Fide Acquisition Rule Applied to Cryptocurrency*, s. 422–423.
[115] Tsang & Bacon, *Unpacking the Law Commission's Digital Assets Consultation* (2024).
[116] Nyaga, B. Good Faith Acquisition: In-Built Smart Contract & Crypto Software Transfers. *SSRN* (2025), s. 9-10.
[117] UNIDROIT. *Principles on Digital Assets and Private Law*, s. 59–60.
[118] Elgebrant, *Kryptovalutor*, s. 83.
[119] Elgebrant, *Kryptovalutor*, s. 82.
[120] Elgebrant, *Kryptovalutor,* s. 80–81.

4.1.1 Besittning i digital miljö

Elektroniska kontanter används här som en jämförelse för att tydliggöra hur besittningsliknande funktioner kan aktualiseras i digital miljö. Elektroniska kontanter ska vara innehavsbara i en elektronisk plånbok på ett sätt som motsvarar besittning av fysiska kontanter. Innehavaren ska därigenom kunna utöva kontroll över sitt innehav samt ges tillgång till information om genomförda transaktioner via den elektroniska plånboken. Vidare ska elektroniska kontanter vara fullt överlåtbara och kunna överföras fritt och omedelbart mellan parter. De ska kunna växlas till fysiska kontanter och överföras mellan olika elektroniska plånböcker och konton. Fysiska kontanter ger innehavaren ett skydd genom så kallade bäraregenskaper), varigenom innehavet i sig tillmäts rättslig betydelse. Ett motsvarande skydd behöver föreligga även för elektroniska kontanter, varvid mottagaren ska erhålla skydd mot konkurrerande anspråk. Därutöver ska mottagaren av elektroniska kontanter kunna åtnjuta omsättningsskydd samt skydd vid god tro i förhållande till motstridigheter i tidigare led. För att ett sådant skydd ska kunna upprätthållas förutsätts att innehavaren inte har tillgång till information om tidigare innehavare.[121]

I digitala miljöer aktualiseras frågan om besittning på ett sätt som avviker från traditionella sakrättsliga utgångspunkter. Kryptovaluta utgör varken ett materiellt föremål eller en fordran, utan betraktas i stället som en immateriell tillgång. Förfogandet över tillgången är i praktiken knutet till tillgången till kryptografiska nycklar. Dessa nycklar är avgörande för möjligheten att disponera kryptovalutan, men utgör inte tillgången i sig.[122] Vidare kan kryptonycklar förekomma i flera kopior och lagras på olika platser. Kontrollen över tillgången är därför inte nödvändigtvis exklusiv för en enskild innehavare. Den som innehar nycklarna kan dock normalt antas vara den som kan disponera den aktuella kryptovalutan.[123]

Den traditionella kopplingen mellan besittning och fysisk kontroll är försvagad i digitala miljöer, där innehavet i stället är knutet till tillgången till kryptografiska nycklar. Ett innehav av kryptovaluta innebär i praktiken en möjlighet att kontrollera och disponera tillgången genom dessa nycklar, snarare än ett fysiskt innehav av ett objekt.[124] Besittningsbegreppet har en begränsad betydelse i förhållande till icke-fysisk egendom, eftersom sådan egendom inte kan innehas eller kontrolleras genom fysiska omständigheter. I fråga om sådan egendom torde identifikation inte heller kunna ske genom fysiska förhållanden, utan får i stället ske genom andra lösningar, företrädesvis av teknisk karaktär.[125]

4.2 Rättsliga hinder

Kryptovalutor saknar uttryckliga godtrosförvärvsregler, trots att det kan förekomma situationer där en överlåtare är obehörig att förfoga över tillgången.[126] Sådana situationer kan exempelvis uppstå när någon genom bedrägeri, förfalskning eller dataintrång obehörigen har kommit över kryptovalutan och därefter överlåter den vidare.[127] Utöver de brister i lagstödet som konstaterats i avsnitt 4.1 föreligger ytterligare rättsliga hinder för hanteringen av kryptovalutor. Kryptovalutor saknar direkt lagstöd för exstinktiva godtrosförvärv, och utgångspunkten är att sådana förvärv inte kan ske. Kryptovalutor intar en rättslig position som motsvarar den för

[121] Lindskog, SvJT 2022 s. 912–913.
[122] Åklagarmyndigheten, *Rättslig vägledning 2021:11*, s. 10.
[123] Åklagarmyndigheten, *Rättslig vägledning 2021:11*, s. 11–12.
[124] Andersson, Ludvig. *Om borgenärsskydd till kryptovaluta*, examensarbete, Juridiska fakulteten vid Lunds universitet 2019, s. 3.
[125] Andersson, *Om borgenärsskydd till kryptovaluta*, s. 19–20.
[126] Elgebrant, *Kryptovalutor*, s. 77.
[127] Elgebrant, *Kryptovalutor*, s. 81.

immaterialrätter, utsläppsrätter och andra oreglerade egendomsslag. Exstinktivt godtrosförvärv kan följaktligen inte aktualiseras vare sig vid obehöriga överlåtelser eller vid dubbeldispositioner av kryptovalutor.[128]

För fordringslika kryptotillgångar, såsom stablecoins, finns möjlighet att analogt tillämpa skuldebrevslagens regler om enkla skuldebrev, vilket medför att skydd vid dubbeldispositioner kan uppnås genom denuntiation enligt 31 § skuldebrevslagen. Eftersom dessa tillgångar till skillnad från e-krona inte utgör lagliga betalningsmedel saknas möjlighet att analogt tillämpa 14 § skuldebrevslagen. För anonyma kryptovalutor är rättsläget ännu mer begränsat. Eftersom det saknas rättsligt stöd för godtrosförvärv av sådana tillgångar, och då inte heller föreligger några bärande neutralitets- eller likabehandlingsskäl i förhållande till andra tillgångsslag, är godtrosförvärv helt uteslutet. Detta får betydelse för omsättningsskyddshänseende, medan fordringslika kryptotillgångar kan erhålla visst skydd genom denuntiation, kan förvärv av anonyma kryptovalutor inte erhålla omsättningsskydd oavsett vilka sakrättsliga åtgärder som vidtas.[129]

Ett ytterligare rättsligt hinder består i att kryptovalutor saknar uttryckliga registerregler, till skillnad från exempelvis finansiella instrument och utsläppsrätter. Av detta följer att det saknas särskilda rättsregler för hanteringen av sakrättsliga konkurrenssituationer, varför rättsligt stöd får sökas i allmänna regler. Förutsättningar för att likställa kryptovalutor med andra tillgångsslag är begränsade. Kryptovalutor existerar uteslutande i icke fysisk form och utgör, till skillnad från kontopengar som i vissa avseenden kan behandlas likt kontanter, inte heller någon fordran eftersom det saknas någon att rikta ett rättsligt anspråk mot. I godtrosförvärvsammanhang utgör en transaktion i en blockkedja inte utan vidare ett substitut för besittning av fysisk egendom.[130] Ett giltigt överlåtelseavtal är normalt inte tillräckligt för att uppnå definitiv äganderätt, eftersom avtalet endast har verkan mellan parterna. För att äganderätten ska bli gällande även i förhållande till tredjeman krävs i regel någon ytterligare åtgärd, såsom en manifestation eller annan form av ägarlegitimation, vilket i svensk rätt kommer till uttryck genom sakrättsmoment. Eftersom kryptovalutor utgör icke-fysisk egendom och saknar uttryckliga registerregler, föreligger i stora delar brist på lagstöd för att hantera sakrättsliga konkurrenssituationer. Samtidigt finns det skäl och möjlighet att genom analogilösningar åstadkomma borgenärsskydd utan sådana registerregler.[131]

Ytterligare svårigheter uppkommer vid säkerställande av kryptovalutor. Att enbart avskära gäldenärens tillgång till plånboksfilen, inklusive privata nycklar, är inte tillräckligt eftersom transaktioner fortfarande kan genomföras på andra sätt inom blockkedjan. Till skillnad från finansiella instrument, utsläppsrätter och elcertifikat saknas en central förvaltare som kan säkerställa en inskränkning i förfoganderätten. Således saknas en aktör som kan upprätthålla en sådan förfogandeinskränkning. Det saknas särskilda regler om registrering av utmätning eller konkurs avseende kryptovalutor, vilket innebär att det inte föreligger några formella hinder mot att transaktioner genomförs i blockkedjan efter ett sådant beslut.[132]

Rättslig osäkerhet råder kring vilket sakrättsligt moment som är tillräckligt vid överlåtelse av kryptovalutor. För att uppnå omsättnings- och borgenärsskydd krävs i regel att äganderätten manifesteras genom ett sakrättsligt moment. Detta kan bestå i besittningsändring,

[128] Elgebrant, *Kryptovalutor*, s. 83.
[129] Elgebrant, *Forskningsrapport*, s. 210–211.
[130] Elgebrant, *Kryptovalutor*, s. 85.
[131] Elgebrant, *Kryptovalutor*, s. 87.
[132] Elgebrant, *Kryptovalutor*, s. 90.

rådighetsavskärande, denuntiation eller registrering. Den rättsliga regleringen på området är emellertid splittrad och i vissa delar saknas uttryckliga bestämmelser.[133] En transaktion i blockkedjan kan vara den omständighet som är avgörande för om en förvärvare av kryptovalutor erhåller sakrättsligt skydd, men frågan har inte prövats i domstol. Det går inte att bortse från möjligheten att en förvärvare av kryptovalutor saknar skydd mot överlåtarens borgenärer.[134]

4.3 Behov av nya regler

De problem som framhållits i tidigare avsnitt har i engelsk rätt gett upphov till ett tydligt reformbehov. Som ett svar på detta har UK Law Commission lagt fram ett lagförslag som innebär att en ny, tredje kategori av lös egendom ska erkännas. Även om domstolar redan har accepterat att digitala tillgångar kan omfattas av egendomsbegreppet, har det ansetts nödvändigt att uttryckligen fastställa detta i lag för att skapa större klarhet och rättssäkerhet.[135] Kärnan i förslaget är att egendom inte längre behöver passa in i de två traditionella kategorierna, besittningsbara saker eller fordringsrätter, för att omfattas av äganderätt. I stället öppnas möjligheten att erkänna även digitala objekt som självständiga rättsobjekt. Detta innebär ett avsteg från den tidigare slutna systematiken och markerar en mer flexibel syn på vad som kan utgöra egendom. Samtidigt är lagförslaget utformat på ett teknikneutralt sätt, vilket medför att det kan tillämpas på olika typer av digitala tillgångar utan att vara bundet till specifika tekniska lösningar.[136]

En viktig aspekt av reformen är att den inte i detalj reglerar alla rättsfrågor, utan i stället lämnar utrymme för fortsatt utveckling genom praxis. Särskilt angeläget är att utveckla principer kring godtrosförvärv i digitala miljöer, eftersom de nuvarande reglerna huvudsakligen tar sikte på pengar och fysiska tillgångar. Utan en sådan anpassning riskerar balansen mellan skyddet för den ursprungliga ägaren och skyddet för godtroende förvärvare att bli otillfredsställande.[137] Reformen kan förväntas få flera positiva konsekvenser. Genom att tydligare definiera rättsläget minskar risken för osäkerhet och kostsamma tvister. Samtidigt skapas bättre förutsättningar för att rättsordningen ska kunna hantera teknologisk utveckling på ett ändamålsenligt sätt. Sammantaget illustrerar utvecklingen att den traditionella tvådelade modellen för egendom inte längre är tillräcklig. Införandet av en tredje kategori möjliggör en mer nyanserad rättslig behandling av digitala tillgångar och öppnar för en mer flexibel och framtidsanpassad rättsutveckling.[138]

Rekvisiten för godtrosförvärv, såsom besittning, undersökningsplikt och god tro, låter sig inte appliceras på kryptovalutor utan väsentliga anpassningar. Den digitala miljöns tekniska förutsättningar kräver en omvärdering av vad som rimligen kan krävas av en förvärvare och vad som ska utgöra tillräckligt underlag för att god tro ska anses föreligga.[139]

[133] Elgebrant, *Kryptovalutor*, s. 96.
[134] Elgebrant, *Kryptovalutor*, s. 105–106.
[135] Tsang & Bacon, *Unpacking the Law Commission's Digital Assets Consultation* (2024).
[136] Tsang & Bacon, *Unpacking the Law Commission's Digital Assets Consultation* (2024).
[137] Tsang & Bacon, *Unpacking the Law Commission's Digital Assets Consultation* (2024).
[138] Tsang & Bacon, *Unpacking the Law Commission's Digital Assets Consultation.* (2024).
[139] Balthazor, *The Bona Fide Acquisition Rule Applied to Cryptocurrency*, s. 424–425.

5. Diskussion och slutsats

Diskussionen berör uppsatsens frågeställningar och är, i enlighet med uppsatsens syfte att undersöka huruvida godtrosförvärvslagen är förenlig med digitala miljöer, uppdelad i underrubriker. Inledningsvis behandlas huruvida godtrosförvärvsreglerna kan tillämpas på digitala tillgångar och hur rekvisiten besittning, god tro och överlåtelse påverkas i en digital kontext. Därefter diskuteras rättsliga problem som kan uppstå, däribland avsaknaden av sakrättsmoment, anonymitet och hur digitala tillgångars egenskaper påverkar tillämpningen. Avslutningsvis behandlas frågan om begreppet kontroll kan ersätta besittning samt behovet av lagändringar.

5.1 Kan godtrosförvärv tillämpas digitalt?

Godtrosförvärvsreglerna i sin nuvarande form kan inte tillämpas på digitala tillgångar såsom kryptovalutor. Detta följer redan av lagens ordalydelse. Lagen om godtrosförvärv av lösöre är enligt 1 § begränsad till lösöre, det vill säga fysiska och rörliga saker. Kryptovalutor saknar fysisk form och kan inte inordnas under lagens tillämpningsområde. Det finns således ett grundläggande hinder redan innan rekvisiten överhuvudtaget behöver prövas. Det är emellertid inte tillräckligt att konstatera att lagen inte är direkt tillämplig. En viktigare fråga är om de centrala rekvisiten, besittning, överlåtelse och god tro, skulle kunna ges en anpassad innebörd i digital kontext och om reglerna med en sådan tolkning skulle kunna tillämpas analogt.

Av utredningen framgår att även detta är förenat med avsevärda svårigheter. Besittningsrekvisitet är det som vållar störst problem. Syftet med besittningskravet är, som Högsta domstolen betonade i NJA 2009 s.889, att de yttre omständigheterna objektivt ska ge intryck av att överlåtaren har rätt att disponera egendomen. I den digitala miljön är kontrollen över en kryptovaluta knuten till tillgången till kryptografiska nycklar. Dessa nycklar kan emellertid finnas i flera kopior och lagras på olika platser, vilket innebär att kontrollen inte nödvändigtvis är exklusiv. Den legitimerande funktion som besittningen fyller vid fysiska tillgångar är avsevärt försvagad. Kravet på tradition kan inte heller uppfyllas på det sätt lagen förutsätter, eftersom ingen fysisk överlämning sker vid överlåtelse av kryptovaluta. Äganderätten övergår i stället genom en transaktion i blockkedjan, och det är oklart om detta kan anses utgöra ett tillräckligt sakrättsmoment.

Vad gäller rekvisiten god tro uppkommer en särskild motsättning. Blockkedjan ger tillgång till en mer fullständig transaktionshistorisk än vad som är möjligt vid förvärv av fysiska tillgångar, men denna spårbarhet hjälper inte förvärvaren att bedöma om tillgången är belastad. En otillåten transaktion ser i blockkedjan ut som vilken annan transaktion som helst. Den ökade tekniska spårbarheten löser således inte det rättsliga problemet, utan tydliggör snarare att det saknas ett rättsligt ramverk för hur informationen ska värderas och vad som rimligen kan krävas av förvärvaren. Den engelska rättsutvecklingen illustrerar att svårigheterna inte är unika för Sverige. I Tulip Trading Ltd v Wladimir Jasper van der Laan fastslogs att kryptotillgångar utgör egendom i rättslig mening, men detta löser inte frågan om godtrosförvärv. Att erkänna kryptovalutor som egendom är ett nödvändigt första steg, men det räcker inte för att de befintliga godtrosförvärvsreglerna ska bli tillämpliga. Den engelska erfarenheten visar att domstolar inte utan lagstöd kan fylla de luckor som uppstår när dessa regler möter den digitala verkligheten, vilket i sig talar för att problemet kräver en lagstiftningsåtgärd snarare än en rättstillämpningslösning. Hur en sådan reglering bör utformas behandlas i avsnitt 5.3.

5.2 Vilka problem uppstår?

Flera sammanlänkade problem uppstår när godtrosförvärvsreglerna möter den digitala miljön. Som framgått av analysen beror dessa problem främst på att reglerna är utformade för fysiska tillgångar och därför inte utan vidare kan tillämpas på digitala tillgångar. Problemen är inte isolerade från varandra utan förstärker i många fall varandra, vilket gör rättsläget för kryptovalutor särskilt svårhanterligt. Det grundläggande problemet, det vill säga avsaknaden av ett tydligt sakrättsligt moment och den därav följande rättsliga osäkerheten för samtliga inblandade parter, har redogjorts för i avsnitt 4.2. Det bör här understrykas att denna problematik inte är enhetlig, utan varierar påtagligt mellan olika typer av kryptotillgångar. Medan fordringslika kryptotillgångar, såsom stablecoins, kan erhålla visst skydd genom analogt tillämpad denuntiation, är rättsläget för anonyma kryptovalutor betydligt mer begränsat, eftersom varken godtrosförvärv eller omsättningsskydd kan uppnås oavsett vilka sakrättsliga åtgärder som vidtas.

Ett annat problem hänför sig till anonymitet och svårigheten att identifiera vem som faktiskt har rätt att förfoga över en kryptotillgång. Transaktioner genomförs inom ett peer-to-peer system där användare identifieras genom kryptografiska nycklar i stället för personuppgifter, vilket innebär att det inte finns någon omedelbar koppling mellan en digital tillgång och en fysisk person. För att fastställa vem som kontrollerar en viss tillgång krävs ofta kompletterande information, exempelvis genom kopplingar till banktransaktioner eller uppgifter från handelsplattformar. Detta försvårar i grunden möjligheten att göra de bedömningar som godtrosförvärvsreglerna förutsätter, eftersom det inte utan vidare går att fastställa om överlåtaren överhuvudtaget har rätt att förfoga över tillgången.

Ett närliggande problem är att kontrollen över en kryptotillgång inte nödvändigtvis tillkommer en enskild innehavare. Eftersom kryptografiska nycklar kan delas mellan flera personer är det inte alltid möjligt att entydigt identifiera en enda kontrollinnehavare. UNIDROIT-principerna slår visserligen fast att en person som påstår sig ha kontroll presumeras ha de erforderliga förmågorna, men att denna presumtion kan motbevisas. Detta innebär att frågan om vem som faktiskt utövar kontroll kan bli föremål för tvist, vilket ytterligare försvårar tillämpningen av rekvisit som förutsätter ett klart besittnings- eller kontrollförhållande. Det kan därför ifrågasättas om presumtionen i praktiken ger tillräcklig vägledning i tvistiga situationer.

Härtill kommer det geografiska lokaliseringsproblemet för kryptovalutor. Eftersom information om tillgångar och transaktioner inte lagras på en enskild plats utan finns tillgänglig i samtliga kopior av den relevanta blockkedjan, är det inte möjligt att hänföra en kryptotillgång till en specifik lagringsplats i traditionell mening. De praktiska konsekvenser detta får vid exempelvis utmätning eller konkurs, avseende såväl otillräckligheten i att avskära tillgången till plånboksfilen som avsaknad av en central förvaltare och formella registreringsregler, har behandlats i avsnitt 4.2. Det centrala problemet i detta sammanhang är i stället att dessa brister sammantaget skapar en situation där det saknas effektiva rättsliga verktyg för att upprätthålla beslutade förfogandeinskränkningar, vilket riskerar att undergräva tilltron till exekutionsrättsliga åtgärder avseende kryptovalutor.

5.3 Kan kontroll ersätta besittning i digital miljö?

Som framgått av den föregående analysen fyller besittningen flera samverkande funktioner i godtrosförvärvssystemet som inte låter sig reduceras till en enda egenskap. Det handlar inte enbart om att markera en faktisk maktrelation till egendomen, utan också om att skapa en objektivt iakttagbar och exklusiv legitimation som utomstående kan förlita sig på. Det är just

denna kombination av faktisk kontroll, synlighet och exklusivitet som gör besittningen till ett ändamålsenligt rekvisit i den fysiska världen. Frågan är om kontrollbegreppet kan bära samma normativa tyngd i en digital kontext, eller om det i grunden är ett otillräckligt substitut.

Det finns ett principiellt argument för att kontroll och besittning inte är jämförbara på den nivå som krävs för att ett substitut ska vara rättsligt meningsfullt. Besittning är ett faktum som antingen föreligger eller inte, och som kan fastställas av en utomstående utan tillgång till information om parternas inbördes förhållanden. Kontroll över en kryptotillgång är däremot beroende av tillgång till information, nämligen de kryptografiska nycklarna, som i sig inte är synliga för omvärlden. En förvärvare som förlitar sig på överlåtarens påstådda kontroll kan därför inte på samma sätt som vid fysiska tillgångar bilda sig en befogad uppfattning om överlåtarens legitimation enbart utifrån yttre omständigheter. Kontrollen är med andra ord inte självevident på det sätt som besittningen är, vilket försvagar dess förmåga att bära den legitimerande funktion som godtrosförvärvssystemet förutsätter.

Till detta kommer frågan om vad som ska krävas för att kontroll ska anses ha övergått från överlåtare till förvärvare. Vid tradition av fysisk egendom är övergångsmomentet i regel tydligt avgränsat i tid och rum. Vid överlåtelse av kryptovaluta sker övergången genom en transaktion i blockkedjan, men denna transaktion konstituerar inte i sig ett rättsligt moment med sakrättslig verkan. Det saknas med andra ord en etablerad koppling mellan den tekniska händelsen och den rättsliga följden, vilket skapar en osäkerhet kring vid vilken tidpunkt ett eventuellt godtrosförvärv skulle anses fullbordat. Denna osäkerhet är inte enbart teoretisk utan får praktiska konsekvenser vid exempelvis konkurrenssituationer mellan flera förvärvare och vid frågor om borgenärsskydd.

En möjlig väg framåt vore att kontrollbegreppet ges ett preciserat normativt innehåll genom lagstiftning, där det fastställs under vilka förutsättningar kontroll ska anses föreligga och vilket moment som ska tillmätas sakrättslig betydelse. En sådan reglering skulle inte innebära att kontroll ersätter besittning i dess traditionella mening, utan snarare att ett nytt och funktionellt anpassat rekvisit skapas för den digitala miljön. Detta förutsätter dock ett medvetet lagstiftningsval och kan inte åstadkommas genom tolkning av befintliga regler. Detta innebär att kontroll i sin nuvarande form varken kan eller bör ersätta besittning rakt av, men att det med rätt utformad reglering skulle kunna fylla en motsvarande funktion i ett anpassat system för godtrosförvärv av digitala tillgångar.

5.4 Behövs lagändringar?

Mot bakgrund av de problem som identifierats i föregående avsnitt framstår frågan om lagändringar inte som en fråga om lämplighet, utan om nödvändighet. Digitala tillgångars egenskaper såsom avsaknad av fysisk form, anonymitet och bristande geografisk lokalisering, är avgörande för varför lagändringar är nödvändiga. De svårigheter som aktualiseras vid tillämpningen av godtrosförvärvsreglerna är inte av sådan karaktär att de kan sammanlänkas genom tolkning eller analogier inom ramen för gällande rätt. De är i stället strukturella och bottnar i att regelverket bygger på förutsättningar som inte föreligger i den digitala miljön. Det är av betydelse att MiCA-förordningen visserligen har skapat en unionsrättslig kategorisering av kryptotillgångar, där distinktionen mellan tillgångsanknutna token, e-pengatoken och övriga kryptotillgångar utgör en viktig utgångspunkt. Denna kategorisering löser emellertid inte de sakrättsliga frågorna om äganderätt, besittning eller godtrosförvärv.

Det förhållandet att kryptotillgångar numera är föremål för en marknadsrättslig reglering på EU-nivå understryker snarare behovet av en kompletterande sakrättslig reglering på nationell

nivå. En möjlig invändning är att rättstillämpningen, genom en gradvis utveckling i praxis, skulle kunna anpassa de befintliga rekvisiten till digitala tillgångar. En sådan utveckling framstår dock som begränsad. De centrala rekvisiten, särskilt besittning och tradition, är så nära knutna till fysiska förhållanden att en omtolkning riskerar att urholka deras funktion snarare än att utveckla den. Att ersätta besittning med kontroll innebär inte enbart en terminologisk förändring, utan förutsätter ett nytt normativt innehåll. En sådan förändring går utöver vad som typiskt sett kan åstadkommas genom rättspraxis. Det förhållandet att kryptotillgångar i praktiken omsätts i stor omfattning förstärker behovet av ett fungerande omsättningsskydd. Avsaknaden av möjlighet till exstinktiva godtrosförvärv innebär att varje förvärv är behäftat med en latent risk för vindikation. Detta kan antas hämma omsättningen och motverka den ekonomiska funktion som tillgångarna i praktiken fyller. Samtidigt skulle ett alltför långtgående omsättningsskydd riskera att urholka skyddet för den ursprungliga ägaren, särskilt i en miljö där obehöriga överlåtelser kan ske utan synbara tecken.

Lagstiftningsbehovet består således i att åstadkomma en ny avvägning mellan dessa motstående intressen. En sådan reglering bör inte ta sin utgångspunkt i en direkt överföring av befintliga regler, utan i en analys av vilka funktioner reglerna är avsedda att fylla. Centrala frågor blir därvid hur legitimation ska etableras i den digitala miljön, vilka krav som rimligen kan ställas på en förvärvares aktsamhet samt vilket moment som ska tillmätas sakrättslig betydelse. I detta sammanhang framstår den utveckling som initierats av UK Law Commission som särskilt relevant. Genom att öppna för en tredje kategori av egendom skapas förutsättningar för att behandla digitala tillgångar utifrån deras egna egenskaper, snarare än att försöka pressa in dem i en befintlig struktur. En motsvarande utveckling i svensk rätt skulle kunna bidra till att skapa systematisk klarhet och möjliggöra en mer ändamålsenlig reglering av godtrosförvärv i digitala miljöer. Samtidigt finns det skäl att betona vikten av en återhållsam och teknikneutral lagstiftning. Den snabba tekniska utvecklingen innebär att detaljerade regler riskerar att snabbt bli obrukliga. Lagstiftningen bör därför i första hand ange övergripande principer, medan den närmare tillämpningen får utvecklas genom praxis. En sådan ordning möjliggör en balans mellan rättssäkerhet och flexibilitet.

Det kan konstateras att lagändringar är nödvändiga för att möjliggöra ett fungerande system för godtrosförvärv av digitala tillgångar. De nuvarande reglerna är inte utformade för att hantera den digitala miljöns förutsättningar och de brister som uppstår kan inte avhjälpas inom ramen för gällande rätt. Samtidigt bör lagstiftningen utformas med försiktighet och med fokus på funktion snarare än form, för att säkerställa att den förblir relevant i en föränderlig teknisk kontext.

5.5 Slutsats

Genom en analys av rättskällorna kan det konstateras att godtrosförvärvsreglerna i sin nuvarande form inte är tillämpliga på digitala tillgångar såsom kryptovalutor, varken genom direkt eller genom analogisk tillämpning. Lagen om godtrosförvärv av lösöre är begränsad till fysiska och rörliga saker, och kryptovalutor kan inte inordnas under dess tillämpningsområde. Utredningen visar att rekvisiten besittning, god tro och överlåtelse är konstruerade med fysiska tillgångar som utgångspunkt som inte utan vidare låter sig översättas till den digitala miljön. Besittningsrekvisitet vållar störst problem, då kontrollen över kryptovaluta är knuten till kryptografiska nycklar som varken är synliga för omvärlden eller nödvändigtvis exklusiva, vilket avsevärt försvagar den legitimerande funktion som besittningen fyller i godtrosförvärvsystemet. Bedömningen av god tro låter sig inte genomföras i den digitala miljön, eftersom en otillåten transaktion i blockkedjan är oåtskiljbar från en legitim sådan. Rättsutredningen visar att de problem som uppstår är strukturella till sin karaktär och förstärker

varandra, varför de inte kan avhjälpas genom tolkning eller analogier inom ramen för gällande rätt. Avsaknaden av sakrättsmoment, anonymitet, svårigheten att fastställa vem som har rätt att förfoga över en tillgång samt kryptovalutors bristande geografiska lokalisering skapar sammantaget en betydenade rättslig osäkerhet. Kontrollbegreppet kan i sin nuvarande form inte ersätta besittning, men skulle med rätt utformad lagstiftning kunna fylla en motsvarande funktion. Sammantaget får rättsläget för godtrosförvärv i digitala tillgångar betraktas som oklart, och den genomförda analysen bekräftar att lagändringar är nödvändiga. En framtida reglering bör vara teknikneutral och fokusera på funktion snarare än form, för att säkerställa att den förblir ändamålsenlig i en föränderlig teknisk kontext.

Källor och litteratur

Offentligt tryck

Prop. 1985/86:123 om godtrosförvärv av lösöre.
Prop. 2002/03:17 Förvärv av stöldgods i god tro.
Prop. 2024/25:43 En ny EU-reglering om marknader för kryptotillgångar.

Rättsfall

NJA 1982 s. 312.
NJA 1988 sid. 243.
NJA 1989 sid. 784.
NJA 1993 sid. 429.
NJA 1995 sid. 337.
NJA 1996 sid. 607.
NJA 2009 s. 889.
RH 2001:78

Litteratur

Andersson, L. *Om borgenärsskydd till kryptovaluta.* Examensarbete, Juridiska fakulteten vid Lunds universitet (2019). URL: https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOId=9000379&fileOId=9003270.

Balthazor, A. The Bona Fide Acquisition Rule Applied to Cryptocurrency, *Georgetown Law Technology Review*. Vol. 3: Nr 2 (2019): URL: https://www.hklaw.com/-/media/files/insights/publications/2019/05/thebonafideacquisitionruleappliedtocryptocurrency.pdf?rev=56840bc66e76438389265c3126690a7d&sc_lang=en&hash=89DF8E9C3CF34862739E5A5492F0ACE6.

Bossu, Wouter, Itatani, Masaru, Margulis, Catalina, Rossi, Arthur, Weenink, Hans & Yoshinaga, Akihiro, *Legal Aspects of Central Bank Digital Currency*: *Central Bank and Monetary Law Considerations*, IMF Working Paper WP/20/254, IMF 2020. URL: https://www.imf.org/-/media/files/publications/wp/2020/english/wpiea2020254-print-pdf.pdf.

Elgebrant, *E. Forskningsrapport om juridiska aspekter av digitala valutor*. (Betalningsutredningen, 2020). URL: https://publications.sccl.se/sccl/article/view/215/340.

Elgebrant, E. *Kryptovalutor: särskild rättsverkan vid innehav av bitcoins och andra liknande betalningsmedel.* 1 uppl. (Wolters Kluwer, 2016).

European Comission. Digital transactions in virtual worlds. European Comission. (2025). URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/virtual-worlds-digital-transactions.

Europeiska centralbanken, Crypto-Assets: Implications for financial stability, monetary policy, and payments and market infrastructures, (European Central Bank, 2019).

International Monetary Fund. Legal Aspects of Central Bank digital Currency: Central Bank and Monetary Law Considerations, (International Monetary Fund, 2020).

Lindskog, S. *Elektroniska kontanter ur ett rättsligt perspektiv*, SvJT 2022 s. 901.

Millqvist, G. *Sakrättens grunder*. 10 uppl. (Norstedts Juridik, 2025).

Millqvist, G. *Sakrättens grunder*. 8 uppl. (Norstedts Juridik, 2018).

Nationalencyklopedin, UNIDROIT. URL: https://www-ne-se.proxy.lib.ltu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/unidroit. Nationalencyklopedin AB.

Nyaga, B. Good Faith Acquisition: In-Built Smart Contract & Crypto Software Transfers. *SSRN*. (2025): https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5190129.

Kleineman, ”Rättsdogmatisk metod” i Nääv och Zamboni (red.), *Juridisk metodlära*, 2025.

Sveriges Riksbank. *Betalningsrapport 2024*. (Sveriges Riksbank, 2024).

Tsang, A., Bacon, T. Unpacking the Law Commission's Digital Assets Consultation. *Law 360*. (2024): URL: https://www.law360.com/commercial-litigation-uk/articles/1814986/unpacking-the-law-commission-s-digital-assets-consultation.
UNIDROIT. Principles on Digital Assets and Private Law. *International Institute for the Unification of Private Law (UNIDROIT)*. (2023): URL: https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2024/01/Principles-on-Digital-Assets-and-Private-Law-linked-1.pdf.
Zetterström, S. *Sakrättens fyra huvudfall*. 7 uppl. (Iustus förlag, 2025).
Åklagarmyndigheten. *Kryptovalutor*. (Åklagarmyndigheten, 2021).